

agentuur

ehk

Eesti Teatri Agentuur tutvustab

2/2011

EDWARD ALBEE „Elanik“ (<i>Occupant, 2001</i>).....	2
MIKE BARTLETT „LOVE, LOVE, LOVE“ (<i>2010</i>).....	6
JEZ BUTTERWORTH „Seltskonnalaul“ (<i>Parlour Song, 2008</i>).....	12
LUCINDA COXON „Oled nüüd õnnelik?“ (<i>Happy Now?, 2008</i>).....	14
MARK HADDON „Jääkarud“ (<i>Polar Bears, 2010</i>).....	19
OLGA MARGALLO JA ANTONIO MUÑOZ DE MESA „Madratspoiss“ (<i>El niño colchón, 2008</i>).....	25
DOROTA MASŁOWSKA „Meil on omavahel kõik hästi“ (<i>Między nami dobrze jest, 2008</i>).....	32
PECA ŞTEFAN „Köietantsijad“ (<i>Drahtseilakrobaten, 2010</i>).....	46
MICHAEL WYNNE „Abiklooster“ (<i>The Priory, 2009</i>).....	53

EDWARD ALBEE „Elanik“ (*Occupant*, 2001)

Näidend 2 vaatuses

1N (80-ndates aastates) + 1M (40-ndates)

KOKKUVÕTE:

Näidend räägib **Edward Albee** kauaaegsest lähedast sõbrast, silmapaistvast ameerika skulptorist Louise Nevelsonist (1899–1988, sünd Leah Berliawsky, Kiievi lähedal juudi asunduses). Näidend on kirjutatud aastal 2001 ja 2002. aasta lavastuses pidi Nevelsoni mängima Anne Bancroft, kuid näitlejanna haigestus raskesti ja esietendus ei tulnudki tookord välja. Näidend jõudis lavale alles aastal 2008. Signature Theater Company`s, peaosas Mercedes Ruehl.

Albee näidendis intervjueeritakse Nevelsoni pärast tema surma. Tekst käib küsitluse vormis kronoloogiliselt läbi kogu elu ja olulisemad sündmused. Kuid intervjueri ja Nevelsoni suhe on üsna kamraadlik, otsekohene, küsitleja poolt küll lugupidav, ent kergelt ründava-ärgitava tooniga ja leebelt ka ebameeldivaid teemasid puudutav, vastastikku aasitakse, daam väljendab rahulolematust küsitlejaga. Aeg-ajalt suhtleb Nevelson publikuga otse, nagu küsitleja ei kuuleks seda. Vestlus on tihe, Nevelsonil ei ole pikki monolooge, enamasti vaid lühikesed paarilauseelised vastused, seega on küsitleja samuti väga esil, kuigi sisuliselt taustategelane.

Tulevane kunstnik oli 3-aastane, kui tema vanemad kolisid perega Ukrainast USAsse. Täisealiseks saamiseni elas ta Maine'is, väikelinna keskkonnas, kus puruvaesest immigrandist isa end kiiresti üles töötas. Endast palju vanema jõuka ärimehega abielludes ja New Yorki elama asudes jõudis Nevelson kunsti juurde, õppis seda mitmel pool, ka Euroopas. Ta tegutses pikki aastaid edutult ning elas vaesuses, rahaliselt toetas teda ema. Ta leidis oma stiili ja väljundi üsna hilja, peamiselt omapärastes abstraktsetes puuskulptuurides. Nevelson kasutas ära visatud igapäevaesemeid, mitmesuguseid puust tarbeasju (nende osi, jääke), et kombineerida uued terviklikud tööd, „assamblaazid“. Tema loomingut ei saa määratleda ühtegi konkreetseesse voolu kuuluvana, kuid sel on seoseid kubismi, sürrealismi, abstraktse ekspressionismi, feminismiga. Väga tugevasti mõjutas teda asteekide ja aafrika põlisrahvaste kunst.

Tema eraelu oli tormiline, selles oli abielu ajal ja pärast seda mitmeid suhteid. Abielust sündinud poja andis Nevelson oma vanematele kasvatada ja sama hästi kui hülgas ta. Nii enne tunnustuse saavutamist kui ka pärast seda tekitasid probleeme joomine, depressioonihood. Ahelsuitsetajast kunstnik haigestus kopsuvähki, mis levis aju.

Näidendi pealkiri tuleneb Nevelsoni elulõpu aastaist, kus ta – pärast kuulsuse, edu ja eneseteostuse saavutamist – elas haigena ja eemaletõmbununa anonüümselt hotellis, vastandina oma eluaegsele eristumise, iseseisvuse soovile ja isikupära rõhutamisele. Hotellitoa ukseks polnud nime, vaid silt *occupant* (elanik, asukas).

HINNAG:

Kriitika on näidendit hinnanud erinevalt. On arvatud, et see ei ole Albee`likult pingeline ja mõistatuslik, vaid üsnagi otsekohene, jutustav ja biograafiline. Kuid samas kõlavad selles ikkagi Albee loomingut läbivad teemad: mälu pole usaldusväärne, meie väljendus ja keel loob identiteeti ja kujutlusi inimestest ja nähtustest, otsustav on „tõe ja illusiooni“ (näidendist „Kes kardab Virginia Woolfi?“) alkeemia, mille abil inimesed end määratleda püüavad. Kujutus, fantaasia on väga väärtuslik! „See on tõsi, kui see on huvitav,“ ütleb Nevelson küsitlejale.

Kriitika on esile toonud, et Albee`t huvitab või erutab selles näidendis kõige enam küsimus sellest, et mis toetab, motiveerib, hoiab tegutsemas kunstnikku senikaua, kuni temast ükskord tõesti saab see, kelleks ta oli loodud saama. Seni, kuni ta end tõestab. See eneseteostuse ja enesetõestuse protsess on pikk ja üksildane, ning sellele pilgu heitmine teeb emotsionaalselt nauditavaks ka muidu biograafilise sketsina tunduva ja üheülbalise lihtsa struktuuriga näidendi. On ka leitud, et kuna tekst on austusavaldus kauaaegsele sõbrale, siis ta silub kujutatava inimese nurki, näitab teda paremas valguses (näiteks hüljatud pojast rääkides kõlab küll pisut kahetsust, kuid seda teemat – mis orvuna kasvanud Albee`le on tõenäoliselt isiklikult väga oluline – puudutatakse siiski pehmelt, õigustavalt). Albee kujutatud Nevelson on pigem armastusväärne ekstsentrik, kui elu- ja kunstivõitluses ise haiget saanud ja teistele haiget teinud äärmuslik inimene. Haruldane on näitemäng selle poolest, et pakub rolli tõesti vanale näitlejannale. Roll ei kujuta kindlasti mitte ajuvähki surnud rauka (kes Nevelson elu lõpul ju oli), kuid pika keerulise ja võitlusrohke elu elanud, ennast tõestada suutnud andekat ja jõulist vana naist. Viisakas intelligentne jutustus suure kunstniku ja tugeva naise elust.

KATKEND:

NEVELSON: Ja siis ma jäin haigeks.

MEES: Oh!

NEVELSON: Pidin operatsioonile minema. (*Osutab ujedalt allapoole.*) ... seal all.

MEES: Emakakael?

NEVELSON: Kasvaja. Naistel tuleb seda ette. See oli healoomuline.

MEES: Hüsterektoomia?

NEVELSON: Nojah. Naljakas sõna selle kohta. Ma ei olnud hüsteeriline, olin pigem mures. Kõik lõigati välja. Mu minevik lõigati välja.

MEES (*siiralt*): Ja edasi?

NEVELSON (*ohkab*): Noh, see võimaldas mul keskenduda olulisele.

MEES: Läbilöökk, räägi läbilöögist.

NEVELSON (*ohkab jälle*): Ok. (*Publikule.*) Järgneb loeng. (*Partnerile.*) Kas sa tahad ...

MEES: Ei, ma tahan kuulda kõike, ja eriti seda.

NEVELSON (*kehkitab õlgu*): Ok. (*Hetke mõeldes.*) Oled kindel?

MEES: Jah!

NEVELSON: Ok. (*Publikule.*) Ok. Tahan teile rääkida puidust. Lonkisin ükspäev ringi ja nägin tänaval maas mingeid puust asju – ära visatud kraami – ja ütlesin, et need näevad toredad välja, kärutasin need koju ja panin oma ateljeesse. Järgmisel päeval tegin sama: „Ohoo, need näevad toredad välja!“, ja viisin asjad koju. Leidus inimesi, kes mind *aitasid*. Läksime jalutama ja puust asju otsima – katkisi toole, käsipuid, puitplaat, kõike – ja ma korjasin need kokku. Olin ennegi puiduga töötanud. No teinud puuskulptuure ja muudki, kuid see oli teistmoodi. Mu maja sai seda kraami täis! Mu ateljee! Mu eluruumid! Mike'i tuba! Mu köök! Koridorid! Kõik kohad! Tõstsin mööbli välja, et puit sisse mahuks ... Teadsin, et teen sellest *midagi*, aga ei teadnud veel, *mida*. Ja lõpuks tegingi. Miks see hea puit siin minu majas hunnikute viisi vedeleb? Miks ta siin *vedeleb*? Miks ma ei ... ja äkitselt teadsin! Tõsta see püsti! Vertikaali! Ja läks lahti. (*Nähtavale hakkab ilmuma puuskulptuur.*) Algul väike, siis järjest suurem. (*Skulptuur ilmub järjest enam nähtavale.*) Ja siis tuli mul mõte, et kui kuhjaks puukaste üksteise otsa ja paneks puidu *nende* sisse. (*Näeme veel rohkem.*) Ja äkitselt: see oli olemas! (*Me näeme seda.*) Ja see oli imeline! Terve maailm! Vaatasin seda ja hakkasin tantsima. (*Tantsib.*) Tantsin ja tantsisin. Ma polnud end kunagi elus vabamana tundnud. (*Peatub, osutab.*) See oli olemas!

Minu maailm! Ja ma jätkasin. (*Näeme veel rohkemat.*) Must, must, siis valge, kuldne... (*Osutab.*) See oli olemas. Seal see kõik oli. (*Lava on nüüd tema töid täis.*) Olin äkitselt saanud *iseendaks*, ja see oli *see!* (*Osutab.*) Loengu lõpp. (*Kui publik aplodeerib, reageerige vastavalt.*)

(*Mees aplodeerib, aeglaselt, noogutades. Partnerile.*) Tänan, tänan.

MEES: Niisama lihtsalt.

NEVELSON: No ei, mitte niisama lihtsalt. See võttis paar aastat, kuid läks järjest ja järjest paremini (*Publikule.*) ja inimesed vaatasid ja ma tegin näituse näituse järel ja müüsin kõik maha ja muuseumid andsid minu käsutusse terveid saale ja ... (*Vaiksemalt.*) ja ma sain väga kuulsaks ... ja nii see jäi ... (*Vaatab seintele.*) Vaata seda, seda... maailma. See ... juba on *midagi?* (*Kui publik aplodeerib.*) Tänan, tänan.

MEES: Ja halvad ajad olid möödas ning kõik läbielatu...

NEVELSON (*partnerile*): ... ei ununenud iialgi! Seda kõike ei saa iial unustada – ja väga paljut ei saa iial andestada. (*Publikule.*) Aga kui lõpuks saad *iseendaks*, nagu mina, kui lõpuks tead oma ... kohta ... noh, siis ... lased edasi. Ei puhka, ei peesita. Oled nõutud, kuulus, loobitakse sõnu nagu „vägev“ ja „imeline“, ja lased edasi. Töötad kõvemini kui iial varem. Muudad maailma üheks hiiglaslikuks Nevelsoniks. See oli ... kuradi ... suurepärane. (*Partnerile.*) Ja suurepärane oli see, et olin alati – oma sügavas sisimas – teadnud: see juhtub, kui ma ainult suudaksin selle leida, sellest kinni haarata.

MEES (*süralt*): Olen rõõmus, et suutsid.

NEVELSON (*itsitades*): Nojah, ma ise ka. Ja elasin kõigist kauem, peale Mike'i.

MEES: Kuidas tema end selle kõige juures tundis?

NEVELSON: Ma ei taha sellesse süveneda.

MEES: Aga...

NEVELSON (*kindlalt*): Ütlesin, et ma ei taha sellesse süveneda! See oli ... keeruline. Meil oli probleeme, ma ei taha sellesse *süveneda*. Ta oli minu üle *rõõmus*. *Jäta see!*

MEES: No muidugi pidi ta rõõmustama, jätsid talle kogu oma vara.

NEVELSON (*külmalt*): Jah, see hüvitas mõndagi. Teed, mis suudad. Lõpetame selle.

(Annoteeris Ene Paaver.)

MIKE BARTLETT „LOVE, LOVE, LOVE“ (2010)

Draama kolmes vaatuses

2N+3M

Michael Fredrick Bartlett (sünd 7. oktoobril 1980 Oxfordis) on inglise dramaturg ja lavastaja ning *Shapeshifter Theatre Company* kunstiline juht. Tema näidendeid on ette kantud mitmetes Inglismaa teatrites ja BBC raadios. „Love, Love, Love“ valmimise ajaks oli ta kirjutanud 15 näite- ja kuuldemängu. Tema esimene näidend „*The Love At Last*“ ilmus 2002. aastal.

Auhinnad:

2010 *Olivier Award*

2006 *Tinniswood Award*

2006 *Imison Award*

TEGELASED:

HENRY – 23-aastane (1. v)

KENNETH – 19-aastane (1. v), 43-aastane (2. v), 64-aastane (3. v)

SANDRA – 19-aastane (1. v), 43-aastane (2. v), 64-aastane (3. v)

JAMIE – 14-aastane (2. v), 35-aastane (3. v)

ROSE – 16-aastane (2. v), 37-aastane (3. v)

TEGEVUSKOHAD:

1. vaatus – Henry korter Londonis

2. vaatus – Sandra ja Kenneth`i maja Reading`i lähistel

3. vaatus – Kenneth`i maja linnast väljas

KOKKUVÕTE:

1. vaatus (25. juuni 1967. aastal)

Kenneth on oma venna Henry korteris Londonis. Ta on oma vanematekodust sõnagi ütlemata pagenud ning elab juba tükk aega venna arvel viimase kodus. Kenneth on uuendusmeelne noormees. Ta õpib Oxfordi ülikoolis, kuulab *rock`n`roll`i* ja suitsetab kanepit. Ta räägib sellest, kuidas maailm on jõudnud punkti, kus vanad

reeglid lagunevad. Nüüd peavad noored inimesed ühendama oma jõu ja panema aluse uuele korrale. Televisiorist näidatakse otseülekannet Biitlite kontserdist. Seda kajastatakse korraga 26 riigis üle maailma.

Kenneth`ist vanem vend Henry on ettevaatlikuma ja praktilisema suhtumisega noormees. Ta kuulab klassikalist muusikat ja käib tööl. Ta leiab, et Kenneth elab vastutustundetut elu. Vennad on teineteise suhtes valusalt avameelsed ja kriitilised. Henry mõistab hukka Kenneth`i ebapraktilisuse, Kenneth naeruväärustab Henry asjalikkust.

Henry`le tuleb külla Sandra, tüdruk, kellega ta hiljuti tutvus. Kenneth ei lase sel õhtul Sandral ja Henry`l omavahele jääda, kuigi ta seda enne Sandra tulekut Henry`le lubas. Ta jääb terveks öhtuks nende seltskonda. Kenneth ja Sandra on teineteisele algusest peale sümpaatsed. Neis mõlemas on palju mässumeelsust, nahaalsust, idealismi ja ülbust. Nad mõlemad õpivad Oxfordis, suitsetavad kanepit, kuulavad *rock`n`roll`i* ja on osavad Henry mõnitamises. Sandra käsutab Henry poodi süüa ostma ja jääb ise Kenneth`iga kahekesi Biitlite „*All You Need Is Love*“ järgi tantsima ja suudlema. Öhtu lõpuks on Sandra vastu võtnud otsuse: ta tahab Henry sinnapaika jätta ning eesoleva suve koos Kenneth`iga veeta ning minna üheskoos vastu elule, mis on täis seiklusi.

2. vaatus (31. märts 1990. aastal)

Kenneth ja Sandra on abielus ning neil on kaks last. Poeg Jamie on 14-aastane. Ta on musikaalne ning murdealisele kohaselt kiusliku käitumisega poiss. Tütar Rose on 16-aastane. Ema õhutusel õpib ta viulit. Mõlemal lapsel on küllaltki hea läbisaamine oma isaga, kuid konfliktne suhe emaga. Kenneth on laste suhtes osavõtlikum ja leebem. Sandra on närvilisem ja enesekesksem. See omakorda lõhestab Kenneth`i ja Sandra omavahelist suhtlust.

Rose on äsja koolikontserdil viulimänguga esinenud ning süüdistab ema, kes hilines ta esinemisele – sellega valmistanud ta tütrele kõigi ees piinlikkust. Rose`il on südaööl saabumas 16. sünnipäev. Sandra küpsetab talle kooki. Kõigil pereliikmetel õnnestub peagi üksteisega tülli minna. Jamie räägib Rose`le võidurõõmsalt kuulujutust, mida ta Rose`i poisi ja ühe teise tüdruku kohta kuulnud on. Rose`i poissi olevat ühel peol võõra tüdrukuuga koos „midagi roppu“ tegemas nähtud.

Sandra ja Kenneth jäävad omavahel. Nad mõlemad kahtlustavad teist petmises. Esialgu ei tunnista kumbki oma viga. Lõpuks räägivad nad kordamööda teineteisele oma kõrvalehüpetest. Sandra võtab selle teema ka laste kuuldes üles, põrmustades sellega lõplikult kõigi meeleolu. Rosie lukustab end oma tuppa ega ava ust, kui vanemad püüavad tema jutule saada. Jamie jääb teise tuppa üksi veini jooma ja sigarette suitsetama. Kõik need sündmused leiavad aset samal sünnipäevaööl.

3. vaatus (2011. aasta)

Sandra elab Kennethist lahkuminekest saati koos teise mehega. Kenneth ja Jamie elavad koos Kenneth`i majas. Kenneth`il on olnud elukaaslane, kuid ta on temast mõne kuu eest lahku läinud. Kenneth hoolitseb poja eest, kes ise endaga hakkama ei saa. Jamie`l on raskusi normaalse kõnelemisega, ta kokutab.

Rose on terve pere Kenneth`i majja kokku kutsunud, et mingit uudist teatada. Rose avaldab, et kolis oma mehest lahku. Ta on väga pessimistlikult meelestatud ja süüdistab vanemaid selles, et tema elu on algusest peale olnud tühi ja pidetu. Rose`st on saanud viiulimängija. Ta teatab, et see polnud kunagi ta enese, vaid ainult tema pealetükkiva ema soov. Rose`il pole tööd ja ta nõuab vanematelt, et nad ostaksid talle maja oma vigade lunastamiseks. Kuid Sandra ja Kenneth ei ole vaatamata armastusele oma tütre vastu nende süüdistustega nõus. Nad kinnitavad, et Rose`il tuleb oma elu eest ise võidelda.

Niisuguses segadikus leiavad Kenneth ja Sandra teineteist taas. Kenneth ütleb Sandrale, et Sandra jätaks oma mehe ja tuleks tagasi tema juurde. Kenneth ja Sandra saavad aru, et nende ühine elu oli täis vigu. Sellele vaatamata tõmbab neid teineteise poole. Näidend lõppeb sellega, et Rose leiab vanemad teineteise embusest, tantsimas Biitlite „*All You Need Is Love*“ järgi.

HINNANG:

Selles näidendis on palju inimestevahelisi pingeid ja õhk on pidevalt konfliktidest paks. Tegelased vaimustuvad kergelt ning muudavad kergelt ka oma arvamust. Nad on ebakindlad ühiskonna ja iseenda suhtes. Samas tunnevad nad, et nende võimuses on midagi muuta, kuid ilmselt ei suuda nad oma unistusi piisavalt selgelt sõnastada. Nende rahulolematust ei kao ning nende elu on kantud impulsiivsetest otsustest, mida nad järgmisel hetkel kahetsevad.

Kiirustamine ja rahmimine on meiegi ühiskonna pidevaks puuduseks. Abielulahutus ja kannatamatus oma kaaslase suhtes, oskamatus üheskoos kriise läbida – need teemad puudutavad meid. Me näeme tegelasi läbi mitme aastakümne ja mõistame seda, millest algavad nende probleemid. Me näeme, kuidas nad kordavad samu vigu aastast aastasse ega suuda leida rahu.

Kenneth'i ja Sandra armastuse lugu raamistab Biitlite kuulus laul „*All You Need Is Love*“. See võtab kokku ühe põlvkonna mentaliteedi ja unistused: kaotada kõik vanad reeglid ning luua uus maailmakord, mis püsib tolerantsusel ja loovusel. Autor näitab meile, kuidas kaks noort inimest kohtuvad ja kuidas nende keerulised iseloomud ja vastutustundetus saavad neid läbi elu. See mõjutab ka nende laste saatusi. Siiski räägib see näidend armastusest. Ehkki tegelased on võimetud elama koos normaalsel elu, on nad võimetud ka eraldi õnnelikud olema.

KATKENDID:

KENNETH: Tere.

SANDRA: Tere.

HENRY: See on mu vend Kenneth.

KENNETH: Ken.

SANDRA: Tere, Ken.

HENRY: See on Sandra.

SANDRA: Kui vana sa oled?

KENNETH: Kuidas?

SANDRA: Vana sa oled? Mitu aastat sa elanud oled?

KENNETH: Üheksateist. Kui vana sina oled?

SANDRA: Üheksateist.

KENNETH: Kokkusattumus.

SANDRA: Kas ma saaksin ühe selle?

KENNETH: Loomulikult.

Kenneth annab talle sigareti.

HENRY: Kas võtad mantli ära?

SANDRA: Aitäh.

Henry võtab Sandra mantli. Ken süütab Sandra sigareti.

SANDRA: Miks sa pidžaamas oled?

KENNETH: On vaja olla.

SANDRA: Sa oled terve päeva niimoodi olnud?

KENNETH: Jah.

SANDRA: Huvitav.

HENRY: Ta on lojus.

SANDRA: Mulle see meeldib.

KENNEH: Meeldib või?

SANDRA: Jah. See on väga dekadentlik. Mulle meeldib, kui asjad on dekadentlikud.

Henry, kas sulle ei meeldi?

HENRY: Jaa, ikka.

SANDRA: Henry on dekadentlik.

KENNETH: On või?

SANDRA: Ta kannab samasugust nahktagi nagu Joe Orton. See on võrratu. Teil on vist väga dekadentlik perekond.

HENRY: Kes on Joe Orton?

SANDRA: Või mitte.

KENNETH: Ta on kirjanik.

SANDRA: Täpselt nii.

* * *

SANDRA: Mis sinust ja Kerry`st sai?

KENNETH: Ta ei olnud vaimselt minu tasemel.

SANDRA: Ta oli paks.

Kenneth naeratab.

KENNETH: Sa näed hea välja.

SANDRA: Mul on nüüd kodus jõusaal. Iga päev tund aega jõusaalis, pilates, bassein.

KENNETH: Mul on siin ka bassein.

SANDRA: Ma tean.

KENNETH: Ma võiksin jõusaali ka ehitada.

SANDRA: Mida?

KENNETH: Niisama.

SANDRA: Ma tunnen sind.

KENNETH: Tunned.

SANDRA: Sa ei ütle midagi niisama. Sa võiksidki jõusaali ehitada.

KENNETH: Nojah, võiksin küll.

SANDRA: Mida sa öelda tahad?

KENNETH: Sulle ei meeldi Clive.

SANDRA: Ma...

KENNETH: Kuule.

Ta on tore, aga –

Ta ei meeldi sulle päriselt.

Meeldib või?

Sandra naeratab.

Kenneth naeratab.

KENNETH: Ma tahan surra koos sinuga.

SANDRA: Need on väga suured sõnad.

KENNETH: Ma olen alati suuri sõnu öelnud.

SANDRA: Mõnikord sa hämmastad mind, Kenneth.

Nad vaatavad teineteist.

Mõnikord mulle tundub, et see ei lõpe kunagi.

See, milline sa oled.

Sa oled ikka veel –

Su silmad säravad.

(Annoteeris Ingel Undusk.)

JEZ BUTTERWORTH „Seltskonnalaul“ (*Parlour Song*, 2008)

Esietendus Atlantic Theatre, New York 2008 ja Almeida Theatre, London, 2009.

1N+2M (kõik neljakümnendates eluaastates)

Jez Butterworth i (sünd 1969) tuntum näidend on „Mojo“ (1995), mis on võitnud parima komöödia Olivier auhinna jt preemiaid. Menukas oli ka „Jerusalem“ (2009) Royal Court Theatre's.

KOKKUVÕTE

Lugu on iseenesest tavaline: keskealiste inimeste kriis, suhetes ja elus üldse. Väsimus üksteisest, pettumus iseendas. Lõksu püütuse tunne. Igapäevase elu ja kena toimetuleku pinna alla kuhjuvad ängid, rahuldamata iha, aja otsa saamise tunne. Kuid tavalisest peredraamast erinevaks teeb selle loo sõnastamatu õõvatunne, ohu eelaimus, jalge alt libisev pind. Butterworth on oma suure eeskujuna nimetanud Harold Pinterit ja pinterlik täpsustamata ähvarduse, eelseisva õnnetuse aimus on selle näidendi võluvaim (kuigi muidugi sünge) element. Ned teenib elatist lammutustöödega. Ta on lastetus abielus Joyga, nende suhtest on kirg kadunud, kuigi omal ajal käis laine kõrgelt (mälestused seksikast Scrabble'i mängimisest voodis). Ned on Joysse siiski väga kiindunud, Joy suudab aga Nedi vaevu taluda, tema lasteta ja tööta keskea pained kanaliseeruvad kõik vastumeelsusesse Nedi suhtes (nagu süüdistusse). Nende kodu asub kusagil inglise äärelinnas, äravahetamiseni sarnaste majadega uuselamurajoonis. Ned töötab lammutajana. Tema töö – lammutada kiireks tarbimiseks, ajutisena mõeldudki kaubanduskeskusi, sildu, terveid elamurajoone jm – ning tema elukoht – maha võetud põlismetsa kohale kiiruga rajatud moodne odavapoolne elurajoon – muutub kandvaks, kummitavaks metafooriks. Ka tema kodumaja ei ole ehitatud kestma ja nõnda tema kooselugi. Kõik laguneb: suhe naisega ja kuidagi ka elu ise. Asjad tema majast kaovad täiesti seletamatul moel (vargus see olla ei saa). Kaovad nii tööriistad kui ka just tähendusrikkad asjad nagu naise kingitud mansetinööbid ja raske kivist linnubassein, mille Ned ise kord naisele kinkis. Joy külm olek – ja veel miski? – õõnestab Nedi tasakaalu. Ta püüab küll kaalust alla võtta ja ammugi alanud kiilanemist peatada, kuid rõõmu (*joy* – inglise k „rõõm“) see ta suhtesse tagasi ei

too. Kummituslik, pahaendeline asjade kadumine ennustaks nagu millegi suurema allakäiku.

Nende naaber Dale (abielus ja kaks last, keda me näidendis tegelastena aga ei kohta) on autopesula omanik. Dale on näidendi maailma vahendaja publikule, ajuti nagu jutustaja, Nedi ja Joy elu kõrvaltvaataja. Aga ka osaline. Praktiline mees, kes aitab Nedil videote abil seksitehnikat õppida, kaalulangetamise trenni teha ja ei jäta kasutamata võimalust Joyga magada.

HINNANG:

Küllap on näidendis ka omajagu koomilist potentsiaali, arvustused tõstavad seda seniste lavastuste puhul igatahes esile. Kuid kõigel lasub üks vari. Kadumise, halva eelaimuse, ebaõnnestumise, isegi hävingu vari. Lavastamiseks paras pähkel: ühelt poolt kindla peale teema (suhtekriis keskeas), teisalt keeruline ülesanne tabada ja mitte liiga paksude värvidega ära rikkuda habrast, ent ähvardavat eelaimust, balansseerida koomika ja tumedate varjude piirimail.

Pealkirja eestindamine on tõlkijale paras pähkel. *Parlour music* tähistab 19. sajandi ajaviitemuusikat, mida esitasid keskklassi asjaarmastajatest lauljad ja klaverimängijad oma kodustel koosviibimistel. Seda muusikat tegid inimesed, kellel oli piisavalt raha instrumentide muretsemiseks ja tundide võtmiseks, samuti vaba aega sellega tegelemiseks, kuid nende musitseerimine jäi vaid ajaviiteks, loomingulise ambitsioonita. Lihtsakoelised meloodilised laulud olid populaarsed kuni heliplaatide võidukäiguni. Siinses pealkirjas viitab *parlour song* keskklassi elutoale, möödalibisevale elule, tavalistele inimestele.

(Annoteeris Ene Paaver.)

LUCINDA COXON „Oled nüüd õnnelik?“ (*Happy Now?*, 2008)

Esmalavastus National Theatre Cottlesloe laval 24. jaanuaril 2008.

3N+4M (tegelased 30-ndates eluaastates, üks 40-ndates, üks 60-ndates)

KOKKUVÕTE:

Kitty elus tundub kõik kontrolli all olevat. Ta on kenasti abielus, teeb karjääri vähiuuringuid toetavas heategevusfondis, on ilus ja arukas. Ühe konverentsi ajal lööb talle külge pealetükkiv vulgaarsevõitu mees. Algul on see häiriv, kuid siis avastab Kitty, et see tähelepanu on ta rutiinist välja tõuganud. Äkki vaatab ta ka ise oma abielu, tööd, ema ja tütre rolli, oma ainust ja unikaalset elu selle juhuslikult kohatud naisteküti pilguga ja mõistab üllatudes, kui tavaline ja läbinähtav ta on ning et fassaadi taga, ta elu tervikus siiski palju asju *ei tööta*. Ja et ta on väsinud nende vastuolude ületamisest või iseendalegi salgamisest, tagaplaanile tõrjumisest. Ta tunnistab, et tajub seda koormana: lapsed, töö, jala amputeerimist ootav isa, enesekeskne ema.

Kitty mees on õpetaja – amet ei ole sotsiaalselt prestiižikas ega tasuv. Mees kinnitab, et tasuva juristiameti vahetamine pedagoogitöö vastu oli õige samm ja pakub talle eneseteostust ja rahuldust – teistele jääb aga sügav kahtlus, kas see on tõi või siiski pigem mehe eneselohutus, toimetulematuse eest põgenemine. Kittyle tähendab see muu hulgas nii survet rohkem teenida kui ka mehele moraalselt tuge pakkuda, kinnitada, et jah, mõistan, õpetajatöö võib olla kutsumus. Kitty suhkruhaige isa ootab haiglas jala amputeerimise operatsiooni, enesekeskne ema muretseb samal ajal oma hambaarsti aja pärast ja nõuab tähelepanu ja kaastunnet. Lastest on palju juttu, kuid nad ei ilmu lavale, nad on kohal Kitty hoolitsuse ja hõivatuse kaudu (viib neile teleka ette süüa, hüüab, et ma tulen hiljem teile unejuttu lugema, seniks pange muinasjutu plaat mängima jms). Ja Kitty ülemus (vähifondis!) sureb kõrivähki, nii et Kitty saab ametikõrgendust.

Nende koju, lõõgastusena mõeldud õhtusöögile tulevad perekonnasõbrad, kelle abielu on juba kokku varisenud, aga veel ei ole see sõnades välja öeldud. Naine põgeneb illusiooni, et uue maja köögiseina värvi valimine on neid mehega „taasühendav projekt“, ja mees teritab halastamatult keelt Kitty geist sõbra kallal. (Mürgistel märkustel on muidugi vähem pistmist tegeliku geide vihkamisega kui

ütleva meeleheite sihitu väljaelamisega.) See paar lähebki lahku, mees kolib eluaseme leidmiseni Kitty juurde elama.

HINNANG:

Puhtakujuline, kõikjal kehtiv äratundmislugu keskklassi linnainimeste keskealistest paaridest. Lugu tänapäeva naise meeleheitest, kui ta ehitab edukalt üles nii karjääri kui ka perekonna, kuid kogu ta elu tervikuna, kogu ehtis ei püsi ikkagi koos. Lõpmata palju pingutust ja üpris vähe rahuldust. Kõik on tehtud, kuid miks ei ole süda rahul? Tahaks maha istuda ja telekast madalalaubalist seriaali vaadata. Kogu selle toimetuleku keskel – kas oled nüüd õnnelik?

Inglise ja ameerika arvustused nimetavad seda näidendit komöödiaks, aga hoolimata vaimukatest dialoogidest on see ka nukker lugu. Tugev traditsiooniline näidend nii vormi kui magusvalusa peretraagika poolest, mida nii paljud vajavad eneseteraapiaks. Trump teiste samateemaliste kõrval: see on tõesti väga hästi kirjutatud, tihe, venitamiseta, hästi selgete karakterite ja sündmustega, seejuures liigse sentimentaalsuseta.

KATKEND:

II vaatus, 8. stseen

Miles, enam-vähem samasugune nagu enne, kuid seisab nüüd Johnny ja Kitty köögis. Kitty nagu enne, kuid ta kõrval on kohver ja selle peal jakk. Ta on äsja koju jõudnud. Johnny seisab kõrval.

MILES: Sa ei märkagi, et ma siin olen. Ausalt, Kitty. Ausalt.

KITTY: Okei, Miles.

Patukahetseja ilmel suudleb Miles ta käsi.

MILES: Millega ma olen küll sind ära teeninud? Ei tule meelde.

KITTY: Mul ka mitte.

Miles naerab.

MILES: Üks miljonist. (*Miles embab teda.*) Õigus. Ma jätan selle teie hooleks. Te ei märkagi, et ma siin olen.

Miles läheb ära. Möödub mõni hetk, enne kui Kitty Johnny peale plahvatab, nii vaikselt kui suudab.

KITTY: Kuidas see juhtus? Õieti kuidas on võimalik, et see juhtus? Et ma läksin ära ja mul olid *väga rasked* päevad ja tulin tagasi just selleks ajaks, kui Miles sisse kolis?

JOHNNY: Ajastus ei ole ideaalne, saan aru.

KITTY: Ideaalne!

JOHNNY: *Saan* aru, Kit.

KITTY: Ja sa ei mõelnudki mulle helistada? Hoiatada?

JOHNNY: Ma helistasin, aga tead, keegi ei võtnud vastu...

KITTY: Oh kurat küll...

JOHNNY: Kuule, see juhtus alles eile. Firmast helistas keegi ja üles, et Miles magab kontoris. Mul ei olnud valikut.

Kitty raputab pead, püüab infoga kohaneda.

KITTY: Ja kus ta siis nüüd magab?

JOHNNY: Tühjas toas.

KITTY: Meil ei ole tühja tuba.

JOHNNY: Töötoas.

KITTY: Pask, Johnny! Täielik pask. Sa *tead*, kui palju ma praegu pean kodus tööd tegema ... ja sina!

JOHNNY: Tss ...

KITTY: Ära katkesta mind!

JOHNNY: Sa ajad lapsed üles.

KITTY: Ei ole tõsi. Sa ei taha, et Miles kuuleks. Ma ei suuda seda uskuda – ma lähen kaheks päevaks ära...

JOHNNY: Need olid kaks väga pikka päeva.

KITTY: Ma arvan, et tean, kui pikad need päevad olid, Johnny! Mu isal oli äsja aordi aneurüsm! Saad aru, aordi kuradi aneurüsm! Kas sa tead, mis juhtub, kui su aort *lõhkeb*, ah? Ta peaaegu suri ja toodi ellu tagasi! Nad ei tea isegi, kuidas nad seda tegid. Kujutad sa üldse ette, mis see ... kuidas see ...? Jumal küll!

JOHNNY: Ära aja lapsi üles! Mul läks täna tund aega, et neid magama saada.

KITTY: Alati läheb, ainult et tavaliselt on see *minu* tund aega.

JOHNNY: Ma püüan õiglane olla!

KITTY: Ja kui kauaks ta jääb?

JOHNNY: Ma ei tea ... raske öelda ...

Kitty raputab pead.

KITTY: Jumal küll. Kas sa üldse kujutad ette, mis ma läbi elasin ...

JOHNNY: Kuule, Kit, mul on kahju, aga ma ju tegelikult ei tunnegi su isa ...

KITTY: Nojah, siis on okei. Muide, selles asjas oleme sarnased. Jah, ta seisund on stabiilne. Aitäh küsimast. Isegi Miles küsis, John.

JOHNNY: Ma ütlesin, et mul on kahju.

Kitty hingab sisse, püüab end koguda.

KITTY: Ma ei suuda seda uskuda ... saad aru, ma ütlesin sulle, et tunnen end liimist lahti ...

JOHNNY: Ei öelnud.

KITTY: Ütlesin küll.

JOHNNY: Millal?

KITTY (*meenutab*): Ei, ma ei öelnud. Ma ütlesin Carlile.

JOHNNY: Mmm, tore!

KITTY: Jah – tema leiab küll aega, et minuga rääkida.

JOHNNY: Noh, mida sa tahad, et ma teeksin, Kitty, kas palun, et õpilased loeksid seni midagi vaikselt paar minutit, kuni ma sinuga südamest südamesse räägin? Kahju küll, aga tegelikus elus ei ole aega ringis istuda ja oma emotsioone arutada.

KITTY: Jeesus! Miks sa niisugune oled?

JOHNNY: Sest ma olen nii kuradi pingul.

KITTY: Ja kelle süü ...? Selle suure karjäärimuutuse kogu mõte oli ju see, et sa saaksid teha midagi, mis ei täidaks täielikult sinu elu. Et jätta sulle rohkem aega perekonna jaoks.

JOHNNY: Kuule, see on päris töö, Kit. Ma ei ole mingi hobiringis käiv koduperenaine. Ja mõte oli teha midagi *kasulikku*. Midagi, kus – ma väga vabandan – saan maailmale anda oma pisitillukese positiivse panuse.

KITTY: No jumal tänatud, et mina püüan leida ainult vähiravimit.

Kitty raputab löödult pead.

JOHNNY: Kuule, ma oleks hea meelega sinuga koos tulnud. Ma tunnen end tõesti sellepärast kehvasti, aga ...

KITTY: Vabandust, Johnny, aga tegelikus elus ei ole aega ringis istuda ja oma emotsioone arutada. Ma lähen magama.

Ta suundub ukse poole.

JOHNNY: Sa oleks pidanud ütlema, et tunnend end liimist lahti. Ma tahaksin seda teada. ... Ma ei tea kunagi, mis sa mõtled ...

Kitty on juba peaaegu ukse taga, kui ta peatub ja tagasi vaatab.

KITTY: Okei. Ma mõtlen, et kas see on minu elu, mu üks ja ainus elu? See kuradi suhtlemishäirete kaos ja väiklane vimm ja lapsed, keda ma peaaegu äragi ei tunne, ja hallitanud leib ja koerasitt ja vähk ja lõhkenud aordid ja fitnessi-politsei ja sinu alkohoolikutest sõbrad ja mu tige kuradi ema? Kas see on see?

Kitty raputab pead ja siis on ta läinud. Mõne hetke pärast tuleb Miles.

MILES: Kõik korras?

Johnny püüab end koguda.

JOHNNY: Jah, jah, korras.

MILES: Kitty ei ole pahane?

JOHNNY: Lihtsalt sõidust väsinud.

MILES: Tore, et ta vanamees vastu pidas.

JOHNNY: Jah.

MILES: Tahad, et ma laste järele vaatan, kui te kahekesi välja lähete?

JOHNNY: Oh, aitäh, aga ma pean hommikuks mõned tööd tehtud saama. Ja Kit ka.

MILES: Olgu. *(Johnny on vait.)* Kit on armas inimene.

JOHNNY: Jah.

MILES: Mõne sellise kõrval nagu Kit oleks ma lahkem olnud. Bea vastu ei saa lahke olla. Ta on üks neid, kellega sa lihtsalt tahad julm olla. *(Paus.)* Johnny, ma mõtlesin, et homme me võiks lasta Kitty'l „Willi ja Grace'i“ vaadata. Noh, nagu lugupidamisavalduseks.

Johnny vaatab ootusärevale Milesile otsa.

JOHNNY: Jah.

MILES: Talle see meeldiks.

JOHNNY: Jah.

Miles tõstab pöidla püsti: suurepärase. Piiksuva monitori heli, korrapärane rütm.

(Annoteeris Ene Paaver.)

MARK HADDON „Jääkarud“ (*Polar Bears, 2010*)

Draama

4N+2M

Mark Haddon (s 1962) on näite- ja romaanikirjanik, illustraator ja kunstnik. Tema esimene näidend „Polar Bears“ esietendus Londonis, Donmar Warehouse´is aprillis aastal 2010, lavastaja Jamie Lloyd ja kunstnik Soutra Gilmour.

Tema romaan „The Curious Incident of the Dog in the Night-Time“ võitis Whitbread´i aasta raamatu auhinna. Oma järgmise romaaniga „A Spot of Bother“ jõudis Haddon Costa Prize for Fiction nominantide hulka.

2005. aastal avaldati tema esimene luulekogu „The Talking Horse and the sad Girl and the Village Under the Sea“. Haddon on kirjutanud raadionäidendeid („1000 Ships“ ja „Coming Down the Mountain“, viimane oli Sony Award´i laureaati) ning lasteraamatuid („Boom!“, „Gilbert’s Gobstopper“, „The Real Porkey Phillips“ ja „Agent Z“), millest osadele on teinud ka illustratsioonid. Mark Haddon on töötanud karikaturistina ka ajalehtedele/ajakirjadele (*The New Statesman, The Spectator, Private Eye, The Sunday telegraph* ja *The Guardian*).

TEGELASED:

Kay – kirjanik (kunstnik)

John – filosoof, Kay mees

Margaret – Kay ema

Sandy – Kay vend

Jeesus

Tüdruk – John´i ja Kay tütar

KOKKUVÕTE:

Näidend avaneb stseeniga, kus John tunnistab naisevennale Sandy´le, et on oma abikaasa Kay tapnud. John olu üritanud Kay`d takistada, et too Oslosse ei sõidaks, ning tüli käigus lükkas ta naise trepist alla. Esimeses stseenis jätab John endast hoopis teistsuguse inimese mulje kui sellele järgnevatel – ta on just (kogemata)

tapnud oma naise, tema jutt on kohati seosetu ning ta räägib Sandy'le, et Kay surm ei olnud arvatavasti õnnetus.

Järgmiste stseenide jooksul saame teadlikuks sündmustest, mis mõrvale eelnesid. Kay, kellel on arvatavasti oma isa enesetapu tõttu kalduvus hullumeelsusele, tutvub stabiilse ja rahuliku Johniga. John on filosoof/õppejõud, kes mõtiskleb elu sügavama olemuse üle. Nad mõlemad vajavad ja tasakaalustavad teineteist – John jääb kindlalt Kay kõrvale, kui tollel on meeltesegadus. Näib, et meest juhib vajadus tunda end kellegi jaoks hädavajalikuna. Kay on lastekirjanik, ta räägib oma vennale Sandy'le, et on pääsenud hinnatud lastekirjanduse preemia nominentide hulka. Oma raamatu populaarsuse tõttu ongi Kay kutsutud Norrasse intervjuusid andma ja raamatutele autogramme jagama.

Lahti rulluvad perekondlikud konfliktid ning nende mõju tegelastele. Stseen, milles Sandy ja Kay, olles alles lapsed, mängivad isa enesetapust inspireeritud poomist imiteerivat mängu – Sandy käsib Kay'l poomisnöör kaela panna ning sõna-sõnalt tsiteerida isa hüvastijätukirja, mis võib viidata sellele, et taolisi emotsionaalselt sadistlikke mängu võis minevikus rohkemgi ette tulla. Kindlasti aitas see kaasa Kay ebastabiilsuse süvenemisele.

Sandy peab oma õe hullumeelsust vaid tähelepanuvajaduseks, võimetuseks saada täiskasvanuks. Nende ema Margaret on kindel Kay hullumeelsuses, pidades seda needuseks, mis põlvest põlve edasi kandub. John ei usu, et Kay on päriselt vaimuhaige, kuid annab endale aru, et naine vajab erilist hoolt. Kay elab näidendi jooksul üle mitu närvivapustust, ta läheb korduvalt kaduma.

Ühel neist kordadest väidab Kay, et sõidab Oslosse, kuid John leiab ta lõpuks hoopis haiglast – Kay on mitu päeva oma kolledži-aegse poiss-sõbraga koos olnud ning lõpuks, uskudes, et ta oskab lennata, katuselt/aknast alla hüpanud. Teisel korral leiab John Kay nende kodu lähedalt mäeseljäandikult. Kay istub seal läbimärjana, olles ennastunustavalt haaratud maailma ilust ja paljususest.

Paistab, et lõplikult veendub John Kay hullumeelsuses stseenis, milles Margaret talle Kay joonistatud raamatuillustratsioone näitab – need on kritseldused, mis saavad olla tehtud vaid lapse või haige inimese poolt.

John hakkab Kay hoogudest väsima. Teda endiselt palavalt armastades hakkab mees alateadlikult soovima Kay surma, et see kõik lihtsalt kord juba läbi saaks. Lugeja tunnetab John'i tegelaskuju muutumist läbi näidendi. Naise haigus on Johnile laastavalt mõjunud, ta muutub üha enam selleks vaimselt häiritud

inimeseks, kellena mees end esimeses stseenis näitab. John ise oma vastuolulisi tundeid ei lahka, kuigi esimeses stseenis, mis leiab aset pärast Kay tapmist, tunnistab John Sandy'le, et üheks millisekundiks oli ta tõepoolest soovinud, et see kõik lihtsalt läbi oleks.

Kay ja Jeesuse vahel toimub rongijaamas musta huumoriga ülevalatud jutuajamine Jeesuse kahe aastatuhande tagustest kannatustest ning elu julmusest ja mõttetusest. See tundub toimuvat Kay unenäos pärast seda, kui ta katuselt/aknast alla oli hüpanud. Rongijaam selle vestluse toimumispaigana on sümboolne, kuna seal kohtus Kay esimest korda oma tulevase abikaasa Johniga. Lisatähendusi tekitab fakt, et Kay kolledži-aegne poiss-sõber ning unenäo-Jeesus on üks ja sama isik. Jeesus on osaline veel kolmandaski stseenis, kus ta kirjeldab Johnile üksikasjalikult keha lagunemisprotsessi erinevaid etappe – nende ees on juba lagunev keha, eeldatavasti Kay oma. Vestlus toimub arvatavasti taevas.

Erinevaid interpreteerimisvõimalusi pakub ka Kay monoloog Norras – kuidas ta käis Munch'i „Karjet“ vaatamas – kas Kay siis ikkagi jõudis Oslosse? Kas see on kellegi unenägu? (John'i? Kay?) Kas John või Kay kujutavad seda oma hullumeelsuses koos ette? Kuidas jõudis Kay Oslosse sõitmise ettekäändel oma kolledži-aegse poiss-sõbra juurde? John ju keelas tal Oslosse sõita ning tüli käigus tappis ta. Esmapilgul paistab, et Kay sõitis/soovis sõita Oslosse mitmel korral, kuid lähemal lugemisel tundub, et lool oleks justnagu mitu erinevat lahendust, ometigi jääb domineerima fakt, et John ta lõpuks tappis.

Näidendi viimases stseenis puhkeb John'i ja Kay vahel suur tüli. John ei taha, et Kay Oslosse sõidaks, kuna kardab, et Kay ei saa seal üksi hakkama ning võib oma vaimsele tervisele veel enam liiga teha. Kay arvab, et John ei taha näha Kay'd iseseisvalt midagi saavutamas ja oma elu elamas. Tüli kulminatsiooni käigus haarab John Kay't kinni ning keelab tal ära sõita. Vastus Kay küsimusele, kuidas mees teda peatada kavatseb, jääb juba lugeja otsustada.

„*Polar Bears*“ on lugu sellest, kuidas perekond suudab inimest kord täiusliku õnne, kord hulluseni viia. Samuti räägib see üksindusest, armastusest, eneseohverdusest ja meeleheitest, mille tulemusena võidakse sooritada kohutavaid tegusid.

Näidendi pealkiri „*Polar Bears*“ paistab endas peitvat huvitavat sõnamängu. Kui vaadata neid sõnu eraldi, siis sõna „polar“ võiks viidata Kay bipolaarsusele ning „bear“ millegi kandmisele, kannatusele, kannatamisele. Mõlemad sõnad omavad näidendis suurt tähendust.

Jääkarusid on tekstis samuti korduvalt mainitud, kuid nad sümboliseerivad küllaltki vastandlikke asju. Esiteks Kay soovi minna Norrasse, kus elavad ka päris jääkarud. Jääkarud oleksid Kay jaoks nagu üksinduse ja rahu sümbol, kuna nad elavad nii kaugel põhjas. Samas kirjeldab ühes stseenis väike tüdruk oma unenägu, milles jääkaru ta sisikonda välja tõmbas, kuid tüdruk ei suutnud ärgata. Kas Kay on samuti vangis oma õudusunenäos, võimetu üles ärkama? „*My friends walked on and I was left in fear with an open wound in my chest.*“ See lause – „Mu sõbrad kõndisid edasi ning mind oli jäetud hirmu kätte, rinnas lahtine haav.“ – mida Kay oma monoloogis tsiteerib, paistab kokku võtvat selle, mida ta pidevalt tunneb. Selles lauses sisaldub Munchi „Karje“, üksindus, hirm, valu ja jääkaru, kes väikest tüdrukut unes ründas.

HINNANG:

See mitmekihiline näidend nõuab lugejalt suurt kontsentratsiooni ja oskust erinevaid stseene omavahel siduda, kuna neis põimuvad omavahel minevik, olevik ja unenäod. Koos iga stseeniga vahetub aeg ja tegevuspaik. Avastseenile järgneb Kay monoloog Norras. Seejärel kohtub John esimest korda oma tulevase ämma Margareti ja naisevenna Sandy´ga. Pärast seda vestleb Kay rongijaamas Jeesusega. Selline võte muudab näidendi esmapilgul raskesti arusaadavaks, kuid loo edenedes hakkab iga uus stseen eelmisi täiendama ning küsimustele vastuseid andma. Pidev stseenidevaheline varieerumine vajab kindlasti võimekat lavastajat ja lõppematu fantaasiaga kunstnikku.

Näidendi tegelased on psühholoogiliselt keerulised, kedagi ei ole kujutatud must-valgelt. Kuna tegevus liigub stseeniti ühest ajast teise, on ka tegelaste iseloom (ja vaimne tervis) pidevas muutumises – nende rolliarengus puudub nähtav lineaarsus. Monoloogid ja dialoogid on sügavad ja intellektuaalsed. Küsimustele, mis lugemise käigus tekivad, ei anta ühest vastust. Emotsioonid vahelduvad pidevalt – näidend on ühtaegu traagiline, koomiline, õõvastav, ilus ja kurb. Näidend on tõeliselt nauditav nii lugedes kui ka heaks materjaliks tekstilisi väljakutseid armastavale lavastajale.

KATKEND:

JOHN: Kay...?

(Paus.)

JOHN: Ma olen sind igalt poolt otsinud.

KAY: Me mõtleme, et ainult üks maailm ongi olemas.

JOHN: Kay ...? Kay, palun.

KAY: Aga tegelikult on neid nii palju, kas pole, üks asetatud teisele. Palimpsest. Pealemaaling. Kõik need siniliiliad. See suur sinine laine justkui lihtsalt tungis peale. Tuul, võimsa külma käena paitamas puude latvu. Maa all on külad, kus inimesed elasid enne Jeesuse sündi. Kirveterad ja päitsed ja kondid. Õhusignaalide üminad. Telejaamad. Mobiiltelefonikõned. Kui meil oleks raadio, saaksime kuulata hääli rääkimas sajas keeles. Nuusuta. Lase käia. Nuusuta. Lõigatud rohi ja muld ja mädanenud puit. Neutriinod voolamas läbi maa justkui planeet oleks suitsust tehtud. Suur Vanker.

Väike Vanker. Kolmnurk. Perseus. Tuvi. Lapsed, kes näevad oma voodites und. Mõõgad ja liivalossid. Vasarhaid ja räpaste mõtetega purjus onud.

JOHN: Sa oled läbimärg.

KAY: Ma olen terve öö siin väljas olnud.

JOHN: Tule minuga koju.

KAY: Meil on niivõrd väiksed silmad. Me arvame, et oleme maailma kuningad. Aga me oleme nagu mutid, kes uuristavad end tervest sellest imest läbi.

JOHN: Sa oled haige, Kay. Sa ei võtnud oma ravimit. Sa ei ole seda nüüd juba nädal aega võtnud. Ma leidsin pakendid. Sa peitsid need madratsi alla. Sul on vaja oma ravimeid võtta, Kay. Sul on vaja minuga koju tulla.

KAY: See on nii ilus, et ma tahaksin nutta. See on see, mida ma üritan paberile saada. Ma mõtlesin, et kui ma tuleksin siia, kui ma veedaksin siin öö, kui ma neelaksin selle täielikult endasse... Inimesed ei näe seda. Nad ei tunne seda, nad ei maitse seda ja ei kuule seda ja ei haista seda. Ja ma mõtlesin, et kui ma suudaks end ääreni täita ja viia see endaga kaasa, siis võib-olla ma saaksin seda jagada, ma saaksin panna inimesi mõistma, kui palju on olemas maailmu.

JOHN: Kay ...

KAY: Aga neid on liiga palju, kas pole. Ma võtan sulle pea või pintslit kätte ja see on kõik seal olemas, minu peas. Aga kohe kui ma midagi paberile panen, näen kui kohmakas see on, kui väike, kui naeruväärne. Need on lihtsalt sõnad. Need on lihtsalt read. Need on lihtsalt värvid. Kuidas ma ometigi saaksin ...?

JOHN: Ära tee endale niimoodi.

KAY: Sa peaksid siia tulema. Igaüks peaks siia tulema. Veetma öö väljas. Tundma maad kosmoses pöörlemas. Mägrad. Ma nägin mäkrasid. Ma nägin põtra. Ja nahkhiiri. Aga inimesed ei tule, ega ju. Neil on liiga suur hirm... Hirm selle pärast, et kui nad seda näevad, kui nad seda tõesti näevad, ei suuda nad kunagi oma elude juurde tagasi pöörduda, sest nende sees oleks auk.

JOHN: Kay, kuula. Ma tean, et see on raske, aga... lihtsalt kuula. Maailm on kaunis. Ja võib-olla ei näe ma seda nii selgelt nagu sina. Võib-olla ei ole mu silmad nii avatud kui sinu omad. Aga see kõik on olemas ainult seetõttu, et sa istud siin ja võtad seda kõike enda sisse. Sina. Kay. Inimene, keda ma armastan rohkem kui midagi muud siin maailmas. Ja me peame selle inimese eest hoolitsema, eks ole ju. Me oleme sellest rääkinud. Oled sina ja olen mina, ja on üks naine, kes on vahel nagu laps. Ja me peame tema eest hoolitsema. Sest kogu see ilu on tema üle võimust võtnud. Sest vahel ta satub hoogu. Sest sellel naisel on vahel raske iseenda eest hoolitseda.

(John puudutab teda.)

KAY: Kao minust eemale.

JOHN: Ma ei lähe, Kay. Ma jään siia. Nii kauaks kuni vaja. Sest see on see, mida me teeme, kas pole. Me teeme nii, kui me kellestki hoolime. Me teeme nii, kui keegi on hädas.

KAY: Ma olen kaunis. Ma tõesti olen kaunis.

(Annoteeris Karin Leivategija.)

OLGA MARGALLO JA ANTONIO MUÑOZ DE MESA „Madratspoiss“

(El niño colchón¹, 2008)

Lastenäidend ühes vaatuses, pikkus 1h

- Näidend on ühes vaatuses ja koosneb viieteistkümnest pildist.
- Oluline osa lavastuse kontseptsioonist on dokumentaalsed (või lavastatud), positiivse sõnumiga videoklipid, milles esinevad mittenäitlejatest lapsed ja lapsevanemad, kes räägivad oma kogemustest seoses lahkuläinud vanematega (vt allpool, videoklippide sisu on välja toodud sisukokkuvõttes).
- Hispaania-lavastuses mängis peategelast, 8-aastat Juani elusuures nukk, keda liigutas laval näitleja. Ülejäänud tegelasi mängisid täiskasvanud näitlejad.
- Ilmselt on võimalik autoritelt tellida laulude noodid ja sõnad.
- Puudub ninnunännutamist. Tekst ja dialoogid on lastepäraseid ning vaimukad ja humoorikad, poetilisedki (vrd varju-stseen) mistõttu lastevanematel ei hakka ka igav.
- Keerulisest probleemist räägitakse lastele kui võrdsetele partneritele. Publikuna näeksin lasteaegade vanemaid rühmi ja nooremat kooliiga.

KOKKUVÕTE:

1. pilt. ESIMENE VIDEO. „MADRATS“

Horisondile projitseeritakse (või on laval suur ekraan) videoklipp, milles nii lastelt kui ka täiskasvanuult küsitakse, mis on madrats. Vastused on erinevad: „magamiseks“, „see, kuhu saab puhkama heita“ jne.

2. pilt. „MIDA SA KARJUD MU PEALE!“

Elutuba. Ema ja isa tülitsevad. Stseen lõpeb isa sõnadega „ma ei suuda sind enam välja kannatada“ ja ema sõnadega „ma ei taha sinuga enam koos elada“.

¹ Seda hispaania keele sõnamängudele tuginevat pealkirja ei saa eesti keeles ilmselt kasutada. Sõnasõnaline tõlge oleks „madratslaps“, „madratspoiss“ või „poiss-madrats“. Näidendi algul projitseeritakse horisondile videoklipp, milles nii lastelt kui ka täiskasvanuult küsitakse, mis on madrats. Vastused on erinevad: „magamiseks“, „see, kuhu saab puhkama heita“ jne. Kõik räägivad eraldi. Näidendi lõpus projitseeritakse horisondile hispaania keele sõnaraamatu definitsioon: „*colchón = se dice de cualquier elemento que sirve para aliviar una situación difícil*“ („madrats = mis tahes asi, mis leevendab rasket olukorda“). Vrd inglise keeles *to cushion* „leevendama“. Nii hispaania *colchón* kui ka inglise *cushion* tulevad ladina sõnast *culcita*. Eesti-lavastuse jaoks tuleks leida uus pealkiri.

3. pilt. „ÖNNELIK PEREKOND“

8-aastane Juan (ainuke laps peres) tuleb koolist koju ja kuuleb vanemate tülitsemist. Ema ja isa rahunevad kohe maha ja kinnitavad Juanile, et midagi pole lahti.

4. pilt. „LAUA KATMINE“

Juan aitab vanematel lauda katta. Kui Juan parajasti midagi köögist toomas on, siis vanemad kaklevad (löövad teineteist küünarnukiga, tõukavad teineteist jne). Niipea kui Juan tuppa tagasi on jõudnud, annab kogu vanemate lavaline liikumine jällegi aimdust rahumeelsest ja harmoonilisest perekonnast. Stseeni lõpus ütleb isa: „Juan, kullake, me peame sulle midagi ütlema.“

5. pilt. „MA EI PEA VASTU“

Isa lause ehmatab Juani ära. Juan tõuseb püsti, tuleb eeslavale ja vaatab publikusse. Ta katsub ära arvata, mis see olla võib. „Äkki nad ütlevad mulle, et ma pean rohkem õppima ja et nad ei luba mul neljapäeval ekskursioonile minna. Äkki nad ütlevad mulle, et ma pean prille või breketeid kandma hakkama.“ Pärast mitut sellist oletust ütleb Juan: „Viimasel ajal nad kaklevad nii palju... aga tühiasjade pärast ju, nagu nad ise ütlevad. Kui suured inimesed kaklevad, siis ei ole sellest midagi. Sellepärast ei ütle nad mulle mitte mingil juhul, et nad lahku lähevad. Sest kui mu vanemad lahku lähevad, siis seda ma küll vastu ei pea.“

Juan istub oma kohale tagasi.

Ema: „Poeg...“

Isa: „Sinu ema ja mina läheme lahku.“

6. pilt. TEINE VIDEO. „HIRMUD“

Samad inimesed, kes esimeses videoklipis vastasid küsimusele, mis on madrats, räägivad nüüd lahuselust. Lapsed näiteks ütlevad järgmist: „Minu jaoks oli algus kõige hullem. Ma kartsin paljusid asju...“ Lapsed loendavad tüüpilisi hirme, mida vanemate lahkuminek neis tekitab: kummas kodus nad elama hakkavad, kas nad peavad kooli vahetama, nad kardavad, et neilt küsitakse, kumma vanema juurde nad tahavad jääda, et neid lahutatakse õest-vennast. Videoklipi viimasel kaadris ütleb üks laps: „Lõpuks pidid vanemad mind psühholoogi juurde viima.“

7. pilt. „PSÜHHOLOOG“

Tegu on naispsühholoogiga. Ta pakub Juanile pulgakommi ja küsib Juanilt, kas too näeb hirmuunenägusid ja, saanud jaatava vastuse, palub Juanil neil kirjeldada. Lavavalgus muutub ning hakkab mängima unenäoline muusika. Juan: „Alguses ma olen ükski aga siis on rohkem lapsi.“ Lavale tuleb kuus last, kõigil vanemad lahus. Juanil on käes paber numbriga. Lapsed küsivad, mis number tal on (Juan: „Number kuus“) ja ütlevad siis, et Juan on järgmine: tema vanemad lähevad lahku. Eri lapsed hüüavad Juanile: „Õudselt äge on, et su vanemad lahku lähevad, mees! Küll sa näed!“ – „Sul on pärast vanemad kokku neli. Kaks ema ja kaks isa.“ – „Neli vanaema ja neli vanaisa. Kaheksa vanavanaisa ja kaheksa vanavanaisa! Kuusteist vanavanavanaisa ja kuusteist vanavanavanaema!“ – „Sul on mitu kodu ja mitu uut venda!“

Juan: „Ei, see on jube!“

Psühholoog: „Misasi on jube?“

Juan: „See, et vanemad lahku lähevad. Et neil uus pruut või peigmees on. Ja et neil uued lapsed tulevad. Et ma poolvenna või -õe saan. Et nad mind teise koju viivad. Et nad mu teise kooli panevad. [...] Ma kardan, ma kardan, ma nii õudselt kardan, et ma lihtsalt ei suuda seda taluda...“

Psühholoog: „Tahad ma õpetan sulle ühe nipi, et kõik see sulle enam nii hirmus ei paistaks? [...] Selle nipi nimi on „vaata asju väljastpoolt“. Kuidas sulle planeet Maa tundub – suur või väike?“

Juan: „Maa tundub mulle hiiglama suur.“

Psühholoog: „Aga kui sa kosmonaut oleksid ja Maad kosmosest näeksid?“

Juan: „Siis tunduks Maa mulle tibatilluke.“

Psühholoog selgitab Juanile, et asjad on suhtelised. Juan jookseb lõpuks psühholoogi kabinetist minema.

8. pilt. „VANEMATE DIALOOG“

Juan on põgenenud. Vanemad on teine teisel pool lava ja teevad endile etteheiteid selle pärast, et nad ei selgitanud Juanile lahkuminekut õigesti, ning arutavad, kas nad peaks ehk hoopis kokku jääma. Nad lähevad Juani otsima ja lubavad niipea, kui nad poisi üles leiavad, talle öelda, et mis ka ei juhtuks, nad jäävad alati tema vanemateks edasi ning et lahkumine ei tähenda seda, et nad edaspidi üldse enam

kokku ei saa, et Juanil ei tule loobuda ei emast ega isast ega koolist ega sõpradest, et keegi ei ole nende jaoks nii tähtis kui nende poeg Juan.

9. pilt. „LAPS JA KERJUS“

Juan magab tänaval pingil. Ilmub kerjus supermarketikäruga, saab Juani nähes väga vihaseks ja ajab ta üles.

Kerjus: „Mida sa minu kodus teed?“

Juan: „Mis kodus?“

Kerjus: „See on minu kodu! See on minu pink!“

Juan: „Siin on tänav. Tänav on kõikide jaoks.“

Kerjus: „Lapsed ei haugu suurtele inimestele vastu.“

Juan: „Mul on suurtest inimestest kõrini.“

Juan ja kerjus räägivad juttu ning kui kerjus kuuleb, et Juanil pole ei kodu ega vanemaid, ütleb ta, et nad on Juaniga ühesugused. Juan protestib: kerjus on kerjus, kuid Juan on laps. Kerjus kähvab vastu, et kui Juanil pole ei kodu, ei vanemaid, ei sõpru, ei vanaema-vanaisa, ei kooli, ei tüdrukuid... siis ei ole ta mingi laps. Kui Juan nutma puhkeb ja kerjusele ütleb, et tema vanemad on otsustanud lahku minna, leiab kerjus, et see on nendest vastutustundetu, et nad ei austa last jne. Kui Juan pärib, mis teha annab, ütleb kerjus: „Mida meie, kerjused, teha saame? Ainult paluda! [...] Sa pead oma vanematelt paluma, et nad sinuga arvestaksid! Paluma, et nad sind teise kooli ei saadaks, teise linnaossa ei koliks, et sul sõpru vähemaks ei jääks! [...] Kui sa siin maailmas ellu jääda tahad, mees, siis sa pead paluma õppima.“

Kerjus soovib Juanile head õnne ja soovitab tal mitte muretseda, sest elus tuleb igasuguseid asju ette.

10. pilt. „KARUSELL“

Juan on oma rännakul jõudnud lõbustusparki. Lavale veereb väike karusell kolme nukuga, millest üks kujutab endast Juani 4-aastaselt (kui tema vanematel probleeme polnud), teine 8-aastaselt, st praegu, ja kolmas 12-aastaselt. Juan kuulab „väljastpoolt“ kolme eri Juani omavahelist vestlust selle üle, milline poiss on õnnelikum, kas see, kes teadis, et ta vanemad lahutavad, või see, kes veel ei aimagi, et midagi sellist võib juhtuda. „Päris“ Juan astub karusellile ja küsib 12-aastase

Juani käest, kas too on õnnelik. Too noogutab. Juan: „Kas ma saan veel õnnelik olla? Kas ma tõesti saan üldse veel kunagi õnnelik olla?“

11. pilt. „VALVURID“

Lauldes ilmuvad nais- ja meeskorralvur, ütlevad Juanile, et lõbustuspark pannakse kinni. Juan küsib, mis nendest kasu on. Korralvurid: „Me valvame, et kõik oleks omal kohal [...], et kõik oleks tipp-topp, [...] et asjad oleksid nii, nagu nad on, [...] et inimesed käituksid nii, nagu peab.“. Seepeale teatab neile Juan, et nad on halvasti valvanud, et Juani vanemate tõttu on kõik pea peale pööratud ja mitte midagi pole korras.

Korralvurid: „Selle asja me lahendame kohe ära, see käib meil kähku.

Ülekuulamine. Juan, vastake meie küsimustele.“

Nad küsivad Juanilt, kas tema vanemad on ilma piletita metroos sõitnud või midagi kaubamajast varastanud või korda rikkunud. Kuulnud, et ei, nendivad korralvurid, et nende võimuses pole midagi teha. „Kui nad on otsustanud lahku minna, siis... ju nad pole lihtsalt enam armunud. [...] Aga see jääb juba meie pädevusest välja. [...] Sinu vanemad on seaduskuulekad kodanikud. Ja lisaks paistab, et nad on head vanemad, sest nad ei löö sind, nad ei karju su peale...“ Kui Juan vahele ütleb, et nad karjuvad teineteise peale, ütlevad korralvurid, et sellepärast nad ju lahku lähevadki. „Aga nad lähevad lahku teineteisest. Mitte sinust. Kui nad sinust lahku läheksid, siis me saaksime nad kinni võtta. See oleks lapse abitusse seisundisse jäätmine!“ Korralvurid soovivad Juanile samuti head õnne ja lahkuvad lavalt.

12. pilt. KOLMAS VIDEO. „HEA LAHKUMINEK“

Videoklipis esinevad vanemad, kes räägivad headest lahendustest, mis lahkuminemisel tuleks leida. Ema-isa ilmuvad ekraanil alati koos. „Kui sa lahku lähed, siis sa oled oma lapse isa edasi, ainuke asi, mis muutub, on see, et sa ei ole enam tema ema mees...“. Nad loetlevad järgmisi samme: säilitada lapse keskkond, kool, kodu, lapsed jne. Mõelda alati ennekõike lapsele ning mitte anda järele egoistlikele kiusatustele. Videoklipi viimane lause: „...kõik see selleks, et laps tunneks ennast võimalikult vähe üksi“.

13. pilt. „VARI“

Vari tutvustab ennast Juanile: „Ma olen sina, aga samal ajal ei ole ka. Kes ma olen?“ Pärast mitut säärast mõistatust saab Juan aru, et tegemist on varjuga, ja palub varjul lahkuda, sest ta on kurb ja tahab olla üksi.

Vari: „Ma ei saa sind üksipäini jätta. Ma olen su vari, ma ei saa sinust lahku minna.“

Juan: „Minu vanemad küll said.“

Vari: „Sa eksid, Juan. Sinu vanemad läksid teineteisest lahku, kuid sinust pole nad kunagi lahku läinud.“

Juan: „Tõesti?“

Vari: „Sinu isa pole enam sinu ema vari ega sinu ema sinu isa vari, aga mõlemad on sinu varjud edasi.“

Juan: „Minu varjud?“

Vari: „Ja üht võin ma sulle kinnitada: nad ei jäta sind kuskil hätta, ei valguses ega varjus.“

Juan: „Ja kuidas sina seda tead?“

Vari: „Sest nad armastavad sind. Kas sa sellest ise aru ei saa?“

Juan: „Nad armastavad mind? Nad armastavad mind!“

Vari: „Päike läheb looja, ma pean ära minema. Kui päike looja läheb, siis isegi kui ma endiselt sinu kõrval olen, ei näe sa mind.“

14. pilt. „KAKS JUANI“

Ilmuvad ema ja isa, kumbki istub pooliku laua taga. Tegevus toimub erinevates korterites/majades, kuid korraga. Mõlema laua taga istub Juan. Stseeni mõte on näidata, et Juan on vanemate lahutusega leppinud ning elab vaheldumisi ema ja isa juures.

Ema: „Kuidas sul koolis läks?“

Juan: „Hästi.“

Isa: „Ja trenn?“

Juan: „Ka hästi.“

[...]

Ema: „Vaata, et sa juurvilja korralikult ära sööd.“

Juan (ema juures): „Issi lubab mul juurvilja järele jätta.“

Juan (isa juures): „Issi, kas ma juurvilja võin järele jätta?“

Isa: „Hea küll, aga ära emale ütle!“

Juan: „Hästi, hästi, ma ei ütle talle.“ (*Naeravad.*)

Ema: „Ah soo! No ma siis räägin isaga, et ta ei lubaks sul juurvilja järele jätta.“

[...]

15. pilt. NELJAS VIDEO. „VANEMATE VIDEO“

Lahutatud vanemad ja nende lapsed jutustavad oma igapäevastest tegemistest nädala jooksul. On näha, et nende elu on täiesti normaalne.

LOOGILISES JÄRJESTUSES KATKENDEID HISPAANIA-LAVASTUSEST

(lavastaja Olga Margallo):

<http://www.youtube.com/watch?v=g0XHdEspLDg> (alates psühholoogi-stseenist)

HISPAANIA-LAVASTUSE LÕPULAUL:

<http://www.youtube.com/watch?v=5mBgIwFU01U&feature=related>

(Annoteeris Margus Alver.)

DOROTA MASŁOWSKA „Meil on omavahel kõik hästi” (*Między nami dobrze jest, 2008*)

(või „Meil on koos hea olla” või „Me klapime omavahel” või „Meil on omavahel hea klapp”)

8R

(peaosades 3 naist – üks teismeline, teine keskeas, kolmas eakas, 2 meeskõrvalosa ja 3 naiskõrvalosa)

Autor **Dorota Masłowska** on sündinud 1983 ja pälvinud Poolas mitmeid auhindu. Tema romaanidest on ilmunud tõlkeid Prantsusmaal ja Itaalias. Näidend on kirjutatud Varssavi Teatr Rozmaitości ja Berliini Schaubühne am Lehniner Platz tellimusel.

TEGELASED:

Väike Metal-stiilis Tüdruk (*Mała Metalowa Dziewczynka*)

Halina

Sünge Ratastoolis Vanake (*Osowiała Staruszka Na Wózku Inwalidzkim*)

Mees (*Meżczyzna*)

Meesnäitleja (*Aktor*)

Naistelesaatejuht (*Prezenterka*)

Edyta

Monika

Tegevus toimub tänapäeval Varssavis.

KOKKUVÕTE:

Näidendi peategelasteks 3 naist, kes elavad koos ühes vaese linnaosa anonüümse korterelamu ühetoalises korteris, kuid kuuluvad kolme eri põlvkonda:

Sünge Ratastoolis Vanake, vanaema (ratastoolis)

Halina, tema 40 ringis tütar (ilmselt lesbiline)

Väike *Metal*-stiilis Tüdruk, Halina tütar.

Lisaks episoodilised tegelased (näitlejanna, filmistsenarist, telesaatejuht (need kolm tegelast esindavad edukat, glamuurset, „esimest” Poolat), Halina sõbranna).

Näidendi esimene repliik on vanaema lause: „Oi, mul on siamaani meeles see päev, mil sõda algas.” („*Ech, pamiętam dzień, w którym wybuchła wojna*”). Kummalisel kombel räägib ta aga terve näidendi jooksul sellest Teisest maailmasõjast, kuid ei mäleta, millal see lõppes. Autori jaoks kestab Poolas Teine maailmasõda siamaani, sellest on Poolas saanud põlvkondadevaheline sümbol, kuna autor leiab, et 20. sajandi neljakümnendad aastad kujundasid poolakate identiteedi, määrasid ära selle, keda nad oma sõbraks ja keda nad oma vaenlaseks peavad. Nii idealiseerib ka vanaema sõjaeelset Poolat.

Erinevate vanuste tõttu elavad kolm naist täiesti omas maailmas, erinevas reaalsuses ega saa teineteisest aru. Vanaema jaoks jaguneb ajalugu kaheks: enne ja pärast Teist maailmasõda. Teine maailmasõda tähendab vanaema jaoks eelkõige noorust ning sakslasi, kes Poola vallutasid. Ema jaoks on Teine maailmasõda eelkõige kogu praeguse vaesuse põhjuseks. Tütrel jaoks ei seostu aastad 1939-1945 enam mitte millegagi, sakslased on aga naljakad joodeldajad.

Autor kasutab põlvkondade diferentseerimiseks erinevat keelt: vanaemal on pisut vanamoodne kõnepruuk, ema tsiteerib palju käibefraase ajalehtedest („Ära Nivea kreemi kasuta, nii jätkub seda kauemaks” („*Kremu Nivea, aby starczył ci na dłużej, nie używaj*”), millest ta ise aru ei saa), tütar noorte kõnepruuki (näiteks kordab ta pidevalt „internetist leitud” sõnu, mille tähendust ta ise ei taipu).

Bulvari-, klatši ja reklaamilehed annavad naistele justkui lootust, et vaatamata kõigele on võimalik ka teisiti elada, tekitavad neis illusiooni, et nad elavad teises ja paremas maailmas, et nad osalevad staaride eksistentsis, kuigi üldiselt on kõik neile kättesaamatu. Nii näiteks saab Halina kokku naabrinnaga ja räägib sellest, kuhu nad sel aastal puhkusele ei sõida: „Mitte kuskile, ikka seesama vana hea mitte kuskile, kõik mälestused mul just sealt ongi” („*Nigdzie, stare dobre nigdzie, wszystkie wspomnienia mam właśnie stamtąd*”). Seetõttu meenutab Masłowska tükk hetkiti Ionesco absurditeatrit, iseäranis eitava kõneviisi peaaegu läbiv kasutamine kogu näidendi tekstis (vt allpool tõlgitud katkendeid).

Vaenul ja eitusel rajanev ühtekuuluvustunne ei anna tuge: Halina küll kohtub naabrinnaga, et talle oma elu üle kurta, kuid kergem tal sellest ei hakka. Masłowska kirjeldab äratõugatute ja tõrjutute kogukonda, kuhu kõik on sattunud juhuslikult ja kust igaüks kohe põgeneks, kui ainult saaks.

Katkend autori intervjuust: „Ühes ühiskonnas elavad koos nii erineva elukogemusega, nii erineva materiaalse ja tarbimispotentsiaaliga ning nii erineva mentaliteediga inimesed, et kõik ütlevad üksteisele pidevalt „kõi persse” ja nii nad kaovadki üksteise eest. Me elame kõik ühes suures põlguses ja vihkamises, me ei vaata üldse üksteise poolegi, me eraldame endid üksteisest. On noorte inimeste, vanade inimeste, vaeste inimeste, rikkaste inimeste getod, isegi oma prügikonteinerid paneme me üksteise eest kinni. See on minu esimene raamat, kus ma ise ei arvesta, keda ma põlgan, vaid kirjutan sellest, et me kõik põlgame üksteist vastastikku ja et nii ei ole võimalik elada. Rahvas võib nii iseennast ära põletada, inimesed põlevad üksteise vihkamise kätte ära.”

Ühe tegelase repliik aga ärataks justkui lootust, et inimesed märkavad teineteist rohkem: „Issand, kuidas ma täna ära ehmatasin, kui ma Tesco² kassapidajat vaatasin, issand, kuidas ma hakkasin kartma, et ennast võib nii käest ära lasta. Piisaks ainult paarist väikesest muutusest ja ta näiteks välja nagu täiesti normaalne inimene” („Boże, jak ja się bałam, patrząc dzisiaj na kasjerkę w Tesco, Boże jak ja się bałam, że można się było tak zaniedbać. Wystarczyłoby tylko parę drobnych zmian i wyglądałaby zupełnie jak normalny człowiek.”).

KATKENDID:

Esimene vaatus

Vana mitmekorruseline elumaja Varssavis. Ühetoaline korter. Kaks ust: üks viib hoovi, kus seisavad prügikonteinerid, teise ukse tagant kostab vahetpidamata WC-heliseid, vee pahinat, tilkuvaid torusid. Akna taga kobrutab vahetpidamata vahetus läheduses suurlinna metsik, kõike endasse neelav karusell oma trammide, tuututavate autode ja madalalt lendavate lennukitega, mis paneb lahtunud vermuti baarikapis klirisema, toidujäänustest kleepuvatest mörastest pottidest ja kruusidest kuhjunud mõistatuslikud püramiidid kõõgis rappuma, pidevalt sisselülitatud televiisori pildi võbelema ning laearmatuuri pirni susisema. Jääb mulje, nagu oleks interjäär lõhenenud maale rajatud või buldooseriga kokku lükatud. Madruseriütuses Väike Metal-stiilis Tüdruk, lehv hõredates metalsetes juustes, ja tema vanaema, Sünge Ratastoolis Vanake, kes veab enda järel mööda vaipa keerduv juhtmeid, mis võiksid olla niisama hästi patsi pununud juuksed kui ka ämblikuvõrgud, on selles interjөөris justkui uppuvas laevas – nad on justkui paanika ja igavuse vahele,

² Poolas ammu kandakinnitanud Suurbritannia supermarketikett (nagu näiteks Rimi Eestis).

mõttetu sebumise ja mõttetu tardumuse, klaustrofoobia ja ruumikartuse vahele rippuma jäänud. Nagu on omane inimestele, kellel pole teist valikut kui üksteise seltsis viibida, pole selge, kas nad pigem ajavad üksteist taga, kas nad põgenevad üksteise eest või kas nad on ühtlasi nii tagaajamisest kui ka põgenemisest väsinud ja püsivad seetõttu lihtsalt paigal. Nende vahelduvate tardumuse ja ülemäärase erutuse hoogude vahel teeb Tüdruku ema Halina veolooma masinliku osavõtmatusega koduseid toimetusi ning viib praegu nimelt prügi välja.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Oi, mul on siiaaani meeles see päev, mil sõda algas.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Kui misasi algas?

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Sõda. Ma olin siis noor, ilus tüdruk, nagu oli mul nagu kevad, süda tuksus noores rinnas nagu ööbikul ... Mul olid siis ju veel jalad terved, jumal, kuidas ma kõndisin.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Mida sa korrutad kogu aeg: „kõndisin” ja „kõndisin” ...

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Aga ma ju kõndisin, mul on meeles, et ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Sa kõndisid nii palju, et sul sai ilmselt kõndimisest isu täis. Nüüd lõpuks on sul rahu majas ja sa ei pea mitte kuskile minema. Oi, issand, kui mina saaks sinu asemel olla, siis ma ei läheks küll mitte kuskile, oi, mitte kuskile. Kooli ei läheks, inka tundi ei läheks ja veel paari kohta ei läheks.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Sinna ja sinna ja veel sinna kohta. Kus me enne sõda alles kõndimas käisime – juhaidii! Kinod, vahvleid söömas, pagariäris, jõe ääres käisime. Liiva peal, mulla peal, jõe ääres. Muru peal, lopsakate kannikate peal, jõe ääres, palavate päevadega, ja paksul, puhtal jõepinnal sillerdas päike nagu karahvinil ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Mis jõe ääres?

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Kuidas mis jõe ääres? Visla ääres.³

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Selle solgioja ääres?

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Mis solgioja ääres? Siinsamas, Visla ääres. Puukingad jalga, leivatükk kätte ja läksime. Suplema, päikest võtma, unistama, imeilusat und nägema, kõige pühamat nooruse und, puhast nagu pisarad, mis mööda põski ...

³ Varssavi, nagu ka Krakov ja paljud teised Poola linnad, asub Visla ääres.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Aga mida „leiba” tähendab? Ei, ei, ma teen nalja. Mulle ka raskelt meeldib Vislas supelda, see on niisugune mõnu, mis ei sõltu ajastust. Iga kord, kui ma kaldale tagasi tulen ja reipalt suust bensiini välja pruuskan, saan ma leetrid, kõhutüüfuse ja kaadmiumimürgituse, nii et ma suren ära, mulle antakse arstitõend ja ma ei pea kooli minema.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Me püüdsime särki, väikesed, metsikud sellised, nii kiiresti ujusid eest ära nagu pöörased ja määrisid meil oma hõbedaste rasvaste soomustega peopesad ära.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Mis sa räägid, vanaema, meie ka vahel püüame preskusid! Tähendab kasutatud kondoomi. Oi, kuidas nad kõrvale põiklevad, kuidas nad käest libisevad! Poisid naeravad, aga minul tilgub süda verd, kui ma selle peale mõtlen, kui palju kavalaid, oportunistlikke potentsiaalseid poolakaid iga päev olemasolemisest kõrvale nihverdab.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Kõik rääkisid, et Hitler, isa rääkis, et see Hitler ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Aga tead, kuidas nad näppude vahelt minema libisevad! Nad vist arvavad, et kui Visla poolest Poolast on läbi voolanud, siis Visla muudab suunda ja voolab otse Ameerikasse ja et seal nad sünnivad, ühes käes sajaviiekümnedollariline ja teises käes kolmesajaviiekümnedollariline, aga meie siin kakleme isekeskis kartulipõllul. Sünnivad ja sünnivad, harja ja kühvliga ja pühadekalkuni äranäritud koivaga, prügimäelt! Aga tegelikult ei sünni, sest me püüame nad kinni ja ...

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Aga kus see noor inimene siis seda Hitleri-juttu uskus, süda põksus sees ...

Korterisse siseneb Halina, ilme rahulolev, käes nukralt tühi prügiämber. Ta pühib sussid hoolikalt jalamati sisse puhtaks ja riputab võtme konksu otsa. Ta võib ka keldrist sütt, sissetehtud kurke või talvel pesumajast pesu toomisel nii kasuliku lastekelgu üles tuua, kuid kõige tähtsam on, et tal on kaenla all äsjaleitud varandus – vanapaberi jaoks ettenähtud konteinerist väljaõngitsetud naisteajakiri, mille keegi on enne teda juba tublisti „ära lugenud”.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK (*Halinale*): Sa oled nii tige, nagu oleks mind sigitatud sellega, et sa kuskil kapsauss-rongis mustale istmele istusid.

Halina askeldab oma „kuningriigis” – köögis, mis on maast laeni täis erinevat laadi mustaks põlenud kastruleid, kalendritest väljarebitud retsepte, supermarketi reklaamlehti, hoolikalt alleshoitud keeltekoollide reklaamlehti ja konservikarpide

etikette, hunnikute viisi hoolikalt puhtaks pestud tühje jogurtitopse. Tema järel astub kööki Väike Metal-stiilis Tüdruk, püüab üle ema öla ja üritab suhkrutoosi võtta, endal jookseb suu vett. Halina annab talle vastu näppe.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Kuni sinnamaani, kui sakslased Varssavisse sisse marssisid. Ma olin kleidiväel, ainult käekott oli kaasas, ja käekotis oli ainult ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Sakslased, sakslased, mingitest sakslastest ma olen kuulnud küll ... Issand jumal, kas need on need joodeldajad või?

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Ainult käekott oli mul, ja see kleit, roosidega ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Roosid olid siis küll kortsus ... Tähendab ära kuivanud!

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Visla äärest tulin, sest päev oli kuum, mul olid silmad lausa sinised, sest ma vaatasin seda unist, külma, seebist, puhast ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: ... musta sooja rohekat vahutavat mürgist solgioja ...

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: ... kui siis järsku ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Kui siis järsku käis põmakas.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Kuidas?

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Suits, leegid, tuli, kas sa nägid?

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Mida ma nägin?

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: No kui see põles.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Misasi põleb?

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Jalgratas.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE. Mis jalgratas?

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Kust mina tean? [...] Aga seda isevärki kärsahaisu ei aja ma mitte millegi muuga segamini.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Ei, ei näinud.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Aga mina nägin.

Halina ei lase ennast pereliikmete nääklemisest segada. Ta kolistab pisut niisama potikaantega, pühib laualt käega olematud raasukesed, pühib käed sviitri sisse puhtaks, tõstab silmad taeva poole, ohkab ja hakkab oma äsjaleitud ajakirja lugema.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Mis sul seal on? Uus hindadega ajaleht?

HALINA: Ajakiri hoopis. „Mitte sinu jaoks”. Vanapaberitünnis oli. Tasuta, sellepärast ma mõtlesingi: ma ostan selle endale, mis see siis ära ei ole, ma ju võin seda endale lubada.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Pole paha.

HALINA: Eelmise aasta aprilli oma. Minu jaoks igati sobib.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Isegi ristsõna on juba ära lahendatud!

HALINA: Ma ei pea lahendamiseга vaeva nägema, salasõna on juba olemas. „Kevadine *tête-à-tête*”.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*:. Näita. „Kevadine *tête-à-tête*” ... Oota ... Kevadine musitamine solgioja ääres?

HALINA: Kas vanaema juba ei ole lõunat söönud?

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Vanaema, kas sa juba ei ole lõunat söönud?

SÜNGE *RATASTOOLIS VANAKE*: Aga mis lõunaks oli?

HALINA: Letšo.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Letšo. Sellised erinevad rupskid paprikaga ja Ungari tulnukate spermaga. Vaata lisaks: nädala supp, kuu supp, kokkuhoid, Teine maailmasõda, nälg.

SÜNGE *RATASTOOLIS VANAKE*: Ei, ei, ei, seda ma ei söönud.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*. Vanaema ei söönud lõunat.

HALINA: Miks?

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*. Kust mina tean? Kindlasti ta tahab alla võtta, mina pean ka dieeti.

HALINA: Aga kas vanaema on täna juba mitte kuskil käinud?

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Mina, mina, mina! Mina pole vanaema kuskile viinud.

HALINA: Hea küll, siis mina enam ei pea teda mitte kuskile viima, mida ma niikuinii ei teeks, sest ma tulen täna alles pärast kella ühteteist öösel töölt koju.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Lõppude lõpuks istub vanaema päev otsa ilma liftita majas, kellegagi ei ole rääkida, nii et kui ma koolist koju tulen ja õhtuni teleka ees istun, siis ei ole mul aega teda veel kuskile vedada! Tuul lehvitas nobedalt minu patse, kui me niimoodi sügisiseses pargis ei jalutanud, tema rääkis mulle oma imetoremaid lugusid sellest, kuidas ta koonduslaagrisse sõitis. Minu meelest natuke „Neljast tankistist ja koerast” maha viksitud, aga mis seal ikka. Lõppude lõpuks on ju postmodernism.

HALINA. Misasja sa jälle räägid? Mis sõnad need sellised on?

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Ma ka ei tea, ma alles leidsin internetist. Nii me siis ei jalutanud ennastunustavalt mööda sügiskullaseid alleesid, kui järsku tükkis,

asja ees, teist taga, meile keegi ligi. Ma arvan, et ta oli sakslane, sest ta oli kurtuurne⁴ ja isegi kummardas, lõi kannad kokku ja ütleb nii: tere, minu nimi on Alzheimer⁵, aga tema nimi läks mul täiesti meelest ära ... No kuidas teda nüüd ... no mul ei tule meelde ... kas ma olen peast täiesti nõder? Niisugune tuntud nimi, a-tähega algab ... Kuidas siis ... No pole tähtis. Igatahes vaevalt oli mul selle nimi meelest läinud, kui juba tuli järgmine, ka koputas, väga kurtuurne, selline parukas peas, ja ütleb: ma olen see kuulus Hollandi filosoof, see, no kuidas teda nüüd, no see, kes Descartes'i dualismile vastu astus ... No SKLEROOS. No just. Kui nad kudrutama ja kurameerima ei hakanud, siis mulle tundus, et kauemaks vanaema tuppa jääda on tarbetu ja isegi piinlik, nii et kuna ma ei tahtnud neid segada, siis läksin ma oma olematusse tuppa ja istusin õhtuni siin teiega koos teleka ees.

Halina võtab sellise inimese asendi, kes ühel ja samal ajal ajalehte loeb ja televiisorit vaatab. Vanake sõidab ratastooliga pidevalt ringiratast ja jääb Halinale ette.

HALINA: Sa ei paista läbi! Söö parem rupskeid paprikaga! Kelle jaoks ma neid ei teinud, lihtsalt kallasin terve nädal otsa suurest potist väikesesse potti?

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Ta tahab kindlasti alla võtta, ta ei taha enam selline kõhn olla, vaid läbi paista.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Ma kõndisin! Oi, kuidas enne sõda alles kõnnitud sai, kõnnitud ja joostud. Kinno, vahvleid sööma, pagariärisse, jõe äärde.

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: No kui sa kogu aeg vahvleid ja igasugust muud kogelmogelit sööd, siis ei võta sa kunagi kaalus alla.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Liiva peal, mulla peal, jõe ääres. Ainult tükk leiba kätte ja läksime ...

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Unusta leib ära, eriti valge nisuleib – see teeb paksuks. Ja tähtis on liikuda. Kui sa kogu aeg niimoodi ratastoolis istud, siis ei võta sa kunagi kaalus alla, sa pead rohkem ringi sõitma, igatahes vähemalt ise oma ratastooli liigutama. Tasa, keegi koputas.

SÜNGE RATASTOOLIS VANAKE: Kes seal on?

VÄIKE METAL-STIILIS TÜDRUK: Ma teen lahti, vaatan ... Ei ... Ma arvasin, et Teine maailmasõda tuli.

HALINA: Misasja sa jälle jutustad!?

⁴ Taotluslik viga tegelase repliigis.

⁵ Taotluslik.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Ausõna. Egas midagi, ju siis lihtsalt mingid mudellennukid lendasid üle.

[...]

HALINA: Juba õitsevad priimulad ja kevad on täiel rinnal saabunud ning kütkestab meid oma ilusa auraga. Sa käid meelsamini väljas värsket õhku hingamas, ka jalgratas on taas hinnas. Sa ei käi meelsamini väljas värsket õhku hingamas, ka jalgratas, mida sul pole, on taas hinnas. Päikeselised pärastlõunad innustavad sind kehaliseks tegevuseks ja kohtuma sõbrannadega, kellega sa ei kohtu, sest sul pole neid ja ühine väljasõit linnast välja ja ühine restoranis söömine, *if you know what I mean*. Tagumine aeg oma kevadine garderoob korda seada! Riidepuudele ei lähe hallid riided, pruunid riided, paksud sukkpüksid, paksud kampsunid, palitud ja sügismantlid. Meelsamini ei pane sa selga ka neid õhukesi kleite, mida sul pole, ega ka õhukesi sukkpükse, mida sul ka ei ole. Kindlasti pole sul ka kergemaid pintsakuid, aga see ainuke, mis sul on, ei lähe sulle kindlasti enam selga, sest sa oled nii palju juurde võtnud. Pole midagi. [...]

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Koid maha raputada, natuke deodoranti peale lasta, natuke pesta, natuke mitte pesta, natuke üldse mitte pesta, kapist mitte välja võtta ja käia sellega, millega sa magasid, ja magada sellega, millega sa käisid, natuke raputada, natuke üldse mitte omada ja ongi valmis! Pingutada ei tule üldse ja tulemus ei ole proportsionaalselt ka suurem.

HALINA: Seelik – Tesco, 28 zlotti. Rasvapekk lisab mõistatuslikkust. Alussärk – kapist, tisside koha pealt kulunud. Hall, pruun ja uriinkollane, rasvapekid ja kulunud riided on selle hooaja nagu iga hooaja moehitid. Higipekid. Meie trikk: varem või hiljem tekivad nad ise. Meeste sokid – keskturult, 17 paari, 10 zlotti. Saapad – kunstnahast. „Kõik maksab viis zlotti”, 12 zlotti. Käekott – kilekott. Zlott viiskümmend, Lidl. Suur ja mahukas, mahutavus – 10 kilo kartuleid, 5 pudelit äädikat, kanakoivad, eilne tasuta ajaleht Metro, ja väike rahakott mahub ka veel ära. Pesta võib kraanikausis.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Eelmise aasta kevade iluprotseduurid talvest halliks tõmbunud, suitsetamise, ebaõige toitumise ja koronaartromboosi tulemusel kahjustunud näonahale.

HALINA: Pese nägu seebiga puhtaks ja määri Nivea kreemiga või tavalise margariiniga. Oivaliselt mõjub ka käterätikuga hõõrumine.

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK*: Meie nõuanne: selleks et sul Nivea kreemi kauemaks jätkuks, ära seda kasuta.

HALINA: Ära poolt pead oma tavalise šampooniga pese, teist ka mitte. Meie trikk: mida tihedamini sa nii teed, seda paremini on näha, et sul pole neid, samuti säilitavad nad niiviisi kauem saapakapi ja higist läbiimbunud searasva lõhna. Eelmise aasta aprill on lõpuks ometi võimalus selleks, et kevadine päike nendes tuhmides rasvastes salkudes ei mängleks.

[....]

VÄIKE *METAL-STIILIS TÜDRUK* (*teeb, nagu loeks ajakirjast horoskoopi*): Paksu Sea jaoks on eelmise aasta aprillil varuks kõige meeldivamaid üllatusi. Säästukasse tuleb müügile uus odav turistieine nimetusega „Igivana sink linnulihast”, koostis: vesi, seanahk, nõudepesuvesi, klaasipuhastusvedelik, vesi (97 protsenti), želatiin, maitseained; ning uus aegunud hapukoor nimetusega „Ainult paari päeva võrra”, koostis: vesi, želatiin, valge toiduvärv, paksendaja vedeldaja katlakivieemaldaja mürgieemaldaja salmonella eluskultuurid. Selle kõrvale, mida teised ei söö, joo seda, mida nad ei joo. Lõpuks ometi aktsepteerri iseennast ja muuda ennast täiesti. Selleks käi palju kodust väljas ja käi jalutamas sest, nagu Paksule Seale kohane, oled sa paks nagu siga, aga ära kodust välja mine ega jalutamas käi, eriti hoidu teiste inimeste vaatevälja sattumast: neil on õigus parematel põhjustel oksendada.

[....]

HALINA: Ma juba mõtlen: tuleks juba puhkus, mida ma niikuinii ei saa. Loen ja loen ja lõpuks otsustasin. Ei tule kõne allagi, sellel aastal ei sõida me jälle mitte kuskile.

BOŽENA: Mis sa räägid!

HALINA: No jah! Jälle ei sõida.

BOŽENA: Aga kuhu te ei sõida?

HALINA: Mitte kuskile.

BOŽENA: No aga võib-olla kuskile mujale? Aga meie ei sõida sellel aastal mere äärde. Issand, kui liiga kallis see meie jaoks on! Meil ei ole selle jaoks raha! Pealegi olen ma paks nagu siga ja ei tohi teiste inimeste vaateväljas tolknedada.

HALINA: Muidugi, kuidas siis.

BOŽENA: Teel mere äärde me Kobyłkast, kus mu täditütar elab, ka läbi ei sõida ... Ja sealt juba otse me kuskile ei sõida!

HALINA: No siis me kindla peale kohtume – sul on ju minu olematu mobiiltelefoni number. Mitte kuskile, ikka seesama vana hea mitte kuskile, kõik mälestused mul just sealt ongi. Kuigi juba paar aastat on seal palju rahvast olnud, sinna on lihtsalt suur tung, mul on seal õemees, minia, vend, vennanaine, onu, onutütar, õde ...

[...]

HALINA. Võib-olla sa sööd midagi? Ma lugesin siin suurepärasest retsepti: letšo. Seda igivana turistieinet Tescost sa ära ei viska, vaid võtad hallituse pealt ära, kui ta juba libe on, siis praed ta kergelt läbi ja lõikad ta siis paariks viiluks Parma singiks. Määrdejuustu riivid parmesaniks, konsistentsilt peab ta meenutama juba läbimälutud plastiliini, muidu võib ta veel millekski kõlvata. Ja siis lisad selle vanale seenesupile. Ta peab juba pisut läikima.

BOŽENA: Aga kust ma seenesupi võtan?

HALINA: Teed nädal varem valmis.

BOŽENA: Tõepoolest väga lihtne. Aga mis see mõru ja rääsunud ollus seal peal on?

HALINA: Männipähklid.

BOŽENA: Männi? Mis tähendab männi?

HALINA: Mina ka esimest korda kuulsin. Aga päris maitsvad, väga sarnased nende maapähklitega, mis sooduspakkumisel on, isegi täpselt samad. Mul on oma nipp nende jaoks olemas: kui sa neid ei söö, siis sa üldse ei tunne rääsunud maitset. Võib veel lisada [...] kõõluseid ja konte ... Mitte ära visata, rasvas läbi praadida, kanajalapuljongi sees ära keeta, hakklihamasinast läbi lasta, uuesti läbi praadida, mitte ära visata, vaid kõvasti soola panna ja siis keefiritopsikutesse, üles soojendada, soojaks teha, üle praadida, ära süüa, aga kui juba vahutama peaks, siis välja oksendada, aga vahel ei olegi seda üldse vaja, ja ongi valmis. Praegu minu üle naerdakse, aga kui järgmine kord Teine maailmasõda tuleb, siis nad vitsutavad seda nii, et kõrvad liiguvad.

Kolmas vaatus

Esimene pilt

MEES: Ja mis mõttega kõik need skandaalid? See prillidega naine raseerigu vitt ära ja ostku endale kontaktläätsed, siis ta sünnitab endale mehe ja lapsed, saab omale kodu ja ei mõtle enam lollustest, mille pärast ma ei saa üldse oma filmi „Hobune, kes ratsutas“ stsenaariumit kirjutada, sellest filmist oli palju juttu, ta sai kõik auhinnad ja tõi Poola kino madalseisust välja, ma ei saa nende pärast seda stsenaariumit kirjutada, sest vähe sellest, et ma liiga palju joon, liiga palju sünnitan ja

liiga tihti meie tsivilisatsiooni hälli sõidan, Egiptusesse basseini ja New Yorki šoppama, ma tulen veel tagasi ja tahan teha filmi tänapäeva Poolast ja siinsetest tõrjututest, juurtetutest, sidemete katkemisest, viletsusest, sallimatusest, rahvusliku identiteedi vankumalöömisest ja muudest hirmsatest probleemidest, millest on suurepäraselt kirjutanud Hokelbet – ma ei tea, ma pole lugenud –, aga mis mind ei puuduta, vähe sellest, et ma ei saa, ma lihtsalt ei suuda, kui ma jõuan tagasi Varssavi rahvusvahelisest lennujaamast siia kartulipõllule, kus valitsevad haiged süsteemid, haiglased arusaamad ja ebaterved inimsuhted ja metroo brrruu, trammid vrrrr, lennukid šuuuuu, saastatud solgioja gul gul gul, siis ma tahan kuidagi elada ka, aga lisaks pean ma selle korterilaenu tagasi maksma, ausõna, see korter sobiks rohkem veinikeldriks.

Mees väljub. Sünge Ratastoolis Vanake keerab raadio nuppu. Mürast ja raadiolainete raginast eristub lõpuks diktori hääl.

RAADIO: Ennemuistsel ajal, kui maailmas valitses veel jumala seadus, olid kõik inimesed maailmas poolakad. Igaüks oli poolakas, sakslane oli poolakas, rootslane oli poolakas, hispaanlane oli poolakas, lihtsalt igaüks, igaüks, igaüks oli poolakas. Poola oli siis ilus maa, meil olid imeilusad mered, saared, ookeanid, laevastik, mis mööda ookeane sõitis ja avastas üha uusi mandreid, mis ka poolakatele kuulusid, kusjuures ühe neist avastas tuntud poola maadeavastaja Krzysztof Kolumb, kelle nimi muidugi hiljem Christopheriks tehti. Poola oli võimas riik, sallivuse ja mitmekultuurilisuse oaas, ja igaüks, kes teisest riigist siia ei saabunud, sest nagu me juba mainisime, sellel ajal teisi riike polnudki, võeti siin leivaga vastu ...

[...]

MICHAŁ GUSTOWSKI arvustus internetis ilmuvast kirjandusajakirjast PUNKTKRYTYCZNY.WORDPRESS.COM⁶

28. detsember 2008

Dorota Masłowskat peetakse noore kirjanduse heledaks täheks, kes esindab pärast sõjaseisukorda sündinud põlvkonda. Oma uues näidendis „Między nami dobrze jest“ ei võta Dorota Masłowska sõna sugugi mitte tühises küsimuses, vaid puudutab poolakaks-olemist, rahvuslikku identiteeti, traditsioone ja mälu. Masłowskale omases ilmekas ja äratuntavas keeles loodud narratiivi naiskangelasteks on kolme põlvkonna esindajad, kellest igaühesse on armi jätnud

⁶ <http://punktkrytyczny.wordpress.com/2008/12/28/miedzy-nami-dobrze-jest-dorota-maslowska/>

trauma. Noor kirjanik on juba korduvalt rõhutanud muret ja ängi, mida ta tunneb nii ühiskonna pärast kui ka iga üksiku inimese pärast, kes elab kaunil maal Visla ääres. See ei ole esimene kord, kui sügavalt poola juurte, kultuuri ja traditsioonidega Masłowska otsustab kirjasõnaga anda kõrvakiilu kapitalismi lastele, kes millegi üle järele mõtlema ei vaevu. Oma uues näidendis näitab ta kõverpeeglis groteskset nägemust perekonnast ja 21. sajandi Poolast.

Poolakaks-olemine – missioon: dekonstruktsioon

Masłowska dekonstrueerib talle omasel viisil poolakaks-olemise, patriarhaalsesse traditsiooni kätketud paradigma, müütidesse takerdunud ja pühaks peetava Poola. Masłowska näidendis on Poola perekond kaugel traditsioonilisest perekonnast, kus valitseb armastus, lugupidamine ja rahu. Esiteks moodustavad selle perekonna naised, kellest Halina on oletatavasti lesbiline. Ta esindab täna neljakümnete põlvkonda. Selle põlvkonna olulisimaks sündmuseks oli Poola kapitalismi süünd ja pidev võitlus koha eest ühiskonna hierarhias. Tema ema seevastu meenutab Teist maailmasõda. Sünge Vanakese narratiiv ei välju kunagi Teise maailmasõja kogemuse raamidest. Väike *Metal*-stiilis Tüdruk, perekonna noorim liige, kasutab popkultuuri keelt ja internetist leitud sõnu. Kolm naist veeretavad oma elu mööda korteris, ühes ja samas toas, kuid seejuures ei loo nad ei kodu ega omavahelisi suhteid. Tuba moodustab kirstu, kuid kujutab endast samal ajal ruumi, kuhu astutakse sisse koputamata ning kuhu jõuavad väljast pulbitseva linna hääled. Korter meenutab kolikambrit, mis on täis kola, tühje keefiritopsikuid, mida vanaema kogub juhuks, kui sõda peaks puhkema. Sest õnnetus kindla peale juhtub, saabub, koputab uksele ... [...]

Noor autor seab niiviisi küsimärgi alla poolakaks-olemise, selle paradigma, viidates samal ajal ühiskonna äärealadele, mis esindavad kõike seda, mida ühiskond ei aktsepteeri või ei märka. See eriline perekond ei mahu traditsioonilise „poolasuse“ mõiste alla. Masłowska näitab meie ühiskonna langemist ja lagunemist, inimeste vaheliste sidemete katkemist ja lugupidamise puudumist ajaloo ja traditsioonide vastu. [...] Samas hüüab Väike *Metal*-stiilis Tüdruk: „*Me oleme normaalsed inimesed, me ei ole mingid poolakad, me oleme eurooplased!*”

Konfrontatsioon

Niiviisi vastandab Masłowska traditsioonilise poolakaks-olemise teistsugususega, ühiskonna äärealadega, inimestega, kes nagu „kuidagi ei sobi“. Perekonna, nende naiste olukord ja eksistents viivad reaalsuse eitamiseni ja olematuseni,

eksistentsini, mida patriarhaalses, heteronormatiivses ühiskonnas tähele ei panda. Nende olematus ja rahutus on hoiatus, kuid samal ajal ka reaalsuse masohhistlik ärapõlgamine ja iseenda määramine olematusse. Seetõttu tegutseb iga tegelane nii reaalsuse vastu kui ka iseenda vastu. Alustades vanaemast, kes vaatamata traditsioonilisele arusaamale sõjast kui kannatusest ja julmusest, kirjeldab meile väljapeetud keeles sõja eelpäeva: ilus jalutuskäik, soe päike ja tulles lehviv lilleline kleit. Halina eelistab vaadata ilusate naistega filme ja supermarketis jagatavaid ajalehti „Mitte sinu jaoks”, sest lesbilistele pole Poolas kohta. Väike *Metal*-stiilis Tüdruk, kelle reaalsuses puuduvad kohustused ja leidub igal tasandil vabadust, osutub konservatiiviks. Sest tal tilgub süda verd, „kui palju kavalaid, oportunistlikke potentsiaalseid poolakaid iga päev olemasolemisest kõrvale nihverdab”. Seepärast tähendab rahutus siin eelkõige sisemise nõusoleku puudumist ümbritseva reaalsusega. Lisaks tähendab rahutus ka seda, et tegelastel puudub ühiskonnas oma koht, võimalus oma isiklikke seisukohti väljendada. Ka tegelaste vahel puudub mõistmine, sest igaühel on erinev elukogemus ning nad on üksteisest liiga kaugel.

Ainuke võimalus olemas olla on konstrueerida oma mina opositsioonis, pidevas konfliktis. Selle viisi valib Väike *Metal*-stiilis Tüdruk, kes seab küsimärgi alla eelkõige vanaema keelekasutuse. Kui too räägib sõjast, siis ta küsib „mis sõda?” või ärritab vanaema, hirmutades teda, et saabunud on Teine maailmasõda, mis parajasti uksele koputab. Vanaema räägib sakslastest, Hitlerist, tütre tütar vastab: „Sakslased, sakslased, mingitest sakslastest ma olen kuulnud küll ... Issand jumal, kas need on need joodeldajad või?” Tütre tütar samastab vanaema traditsiooniga, möödanikuga, kõige sellega, mis kuulub aktsepteeritavate mõistete valdkonda, ning kummutab traditsioonilisi harjumusi, dekonstrueerib mõisteid, termineid ja reegleid. Väike *Metal*-stiilis Tüdruk tõstab mässu poolakaks-olemise vastu: „Me ei ole poolakad [sellised, millisteks teie tahaksite meid muuta], vaid me oleme normaalsed inimesed.”

[...]

(Annoteeris Margus Alver.)

PECA ȘTEFAN „Köietantsijad“ (*Drahtseilakrobaten, 2010*)

3N+3M

Peca Ștefan (sünd 1982, Targovistes, Rumeenias) võitis esimese dramAcum auhinna 2002. aastal. Ta on õppinud New Yorgi Ülikoolis ja osalenud Royal Court Theatre rahvusvahelises näitekirjanike residentuuriprogrammis 2005. aastal. 2007. aastal lavastati Bukarestis tervelt viis tema näidendit: „The Sunshine Play“, „New York (Fuckin' City)“, „Bucharest Calling“, „I H♥TE HELEN“ ja „Colors“.

„Köietantsijate“ esimene lugemine toimus 12. mail 2010 Berliner Festspiele Theatertreffeni Stückemarktil.

TEGELASED:

Kogu tegelaskond moodustub kuuest näitlejast – kolmest mehest ja kolmest naisest, kes täidavad kõik erinevaid rolle.

TEGEVUSKOHAD:

Produtsendi kabinet, väljak kõrghoonega, maja väikeses külas, hotellituba, auto, tuba, ööklubi esine ala.

KOKKUVÕTE:

Mitmete üksteisest sõltumatute stseenidega lugu keerleb nn „väikese inimese“ ja tema argimurede ümber. Põhiprobleemiks on raha või õigemini selle puudumine. Keskendutakse sellele, kuidas vaesus inimest muudab, sunnib ennast alandama, ajab meeletehetele, isegi hulluks. Tegevus toimub tänapäevases Rumeenias, sealse üleminekuühiskonna inimeste probleemid ja hoiakud on vägagi sarnased Eesti inimeste omadele ja nii mitmeski kohas ära tuntavad.

Näidend on jaotatud episoodideks.

„Eelmäng: Rumeenia müüb ennast maha“ – Noor Rumeenia näitekirjanik kohtub ameeriklannast produtsendiga, kes soovib, et ta kirjutaks lühinäidendi tänapäevases Rumeenias valitsevast olukorrast. Humoorikas stseenis pörkuvad omavahel käibeklišeed ja reaalsus, tegelik olukord ja arusaam „tegelikust olukorrast“.

I„Esimene osa: Imelikud inimesed ja klounid. Enesetapp Piata Romanal“ – Kõrghoone katusele roninud kunstnik ähvardab ennast surnuks kukutada, kui ta ei saa rääkida kultuuriministriga, et arutada eelarvekärpeid. Irooniliselt mõjuvad pealtvaatajate kujud: tülpinud naispolitseinik; mobiiliga enesetapjat pildistav naine; enesetapjat tagantkihutav noormees, kes tahab surnukshüppamist pealt näha; reporter, kes kogu asjast uudist teeb ja juhuslik meessoost pealtvaataja, kes läbi oma mobiili toimuvat riigitelevisioonile edastab. Groteskne stseen kulmineerub lõrriminekuuga – enesetapp jääb sooritamata ja kogu aktsioon kukub läbi, sest ühe kunstniku surm ei lähe õigupoolest mitte kellelegi korda.

Stseenis „Ramshakle“ kohtame omavahel tülitsevat meest ja naist, kes ei saa üksteisega ega üksteiseta. Ootamatult saabub neile külla töötu mustkunstnik, kes täidab 50 euro eest naise suurima soovi: laseb ta mehe maha. Naine lahkub, mees „Islandi“-kirjaga kohvrissi topitud. Stseenis „Muumia külas“ nt leiab aset vaeses talumajakeses, kus südameinfarkti läbielanud mees kaotab selge mõistuse, muretsedes selle üle, et temast ei jää midagi maha. Tal tekib ettekujutus, et kõiges on süüdi tema isa, kes on juba nelikümmend aastat surnud, aga teadmata põhjusel kõdunemisest puutumata jäänud. Üleüldises emotsioonide tormis ilmubki vanaisa muumia ootamatult uksele, stseen mattub absurdi.

„Teine osa: Põlevad nahkhiired. HBO-administraator“ – Kohe esimeses stseenis näeme hotellitoas seksinud paarikest – keskealist meest ja noort tütarlast, keda mees prostituudiks peab. See osutub arusaamatuseks, misjärel meest tabab suguhaiguste paanika. Järgmises stseenis („Tuhk“) sõidavad kaks öde Doonau kaldal, et heita õigel hetkel merre oma isa tuhk. Selle ülesande juures hakkavad vanad haavad jälle veritsema. „Motorhead“ jutustab noormehest, kes on autoõnnetuses kaotanud oma jalad, ja naisest, kelle poeg sellesama noormehe tõttu elu kaotas.

„Järelmäng: Neli aastat ja üks päev“ – Näidendi lõpetab stseen, kus kaks kunagist armastajat meenutavad oma kohtumise lugu.

HINNANG:

Mänguline sketšishow, kus hüpatakse ühelt huvitavalt motiivilt teisele. Kokkupanduna jätavad stseenid tõesti tsirkusliku mulje, elegantsete üleminekute jada moodustab raskesti hoomatava ja samas lustliku terviku, kus seletamatusel on vaataja jaoks kindel eesmärk – justkui mustkunstniku etteastel. Omamoodi

raamistuse moodustab sellele kollaažile esimene ja viimane lugu („Vorspiel“ ja „Nachspiel“), millest võiks järeldada, justkui olekski kogu keskmise osa puhul tegu sellesama esimeses stseenis kohatud Rumeenia näitekirjaniku Emili näidendiga.

KATKEND:

Eelmäng. Rumeenia müüb ennast maha.

LILY – teatriprodutsent, kolmekümnendate lõpus/neljakümnendate alguses, võib-olla veidi noorem, määramata rahvusest, arvatavasti ameeriklane.

EMIL – näitekirjanik, kahekümnendate keskel/lõpupoole, rumeenlane.

[...]

LILY: Niisiis, räägime asjast: me tahame, et sa kirjutaksid meile lühinäidendi, ühe näidendikollaaži jaoks, mille me sel sügisel lavale toome: „Vihased hääled metsikust Idast“, selline pealkiri.

EMIL: Kõlab põnevalt. Ma olen alati tahtnud teiega koostööd teha. Ja vihane olen ma põhimõtteliselt ka.

LILY: See peaks kestma umbes kümme minutit, mitte rohkem. On raske sulle kirjeldadagi, kui põnev see projekt meie jaoks on! Näitekirjanikke osaleb kõige võimatumatest maadest: Albaaniast, Serbiast, Horvaatiast, Ukrainast, Valgevenest, Kasahstanist, Lõuna-Koreast, üks on isegi Sri Lankalt! Me tahame näidata elu tõelist palet, seda, mis tänapäevamaailmas päriselt toimub. Multikultuurne, kosmopoliitne tulevärk meie vaatajale! Ja, omavahel öeldes: meie sponsoritele meeldib see kontseptsioon üliväga.

EMIL: See kõlab suure ettevõtmisena! Mitu mängukorda plaanis on?

LILY: Üks kord.

EMIL: Üks kord?

LILY: Ah, tõsi küll, teie maal tehakse ju repertuaariteatrit ... Emil, sa pead esmalt aru saama, kuidas meie teatrisüsteem töötab: lavastuse raames toimub hiiglaslik annetuskampania nende Ida-Euroopa kaaskodanike heaks, kes siin USAs elavad. Ja kui see sponsoritele meeldib, võime me seda järgmisel aastal koguni kolm korda teatrilaval mängida! Viiekümne kohaga saalis!

EMIL: Kõlab huvitavalt. (*Püüab nalja teha.*) Kas selle eest makstakse ka, selliste tingimuste juures? (*Paus.*) See oli ainult küsimus, ma võin seda muidugi tasuta ka teha, pole probleemi.

LILY (*ignoreerib küsimust, räägib tööjuttu edasi*): Emil, sa oled rumeenlane, ja Rumeenia kuulub värskete Euroopa Liidu liikmesmaade hulka.

EMIL (*püüab veelkord nalja teha*): Oh, mind polnud tookord seal, see tähendab, meie liikmeksastumise juures.

LILY: Kus sa siis olid?

EMIL: Viinis, tähistasin aastavahetust.

LILY: See on hea taustalugu. Euroopaliku integratsiooni mõjudest.

EMIL: Tähendab, tegelikult oli see küll kõigest puhkus. (*Paus. Ta töötleb informatsiooni, on kergelt pettunud. Siis naeratab ta jälle.*) Nüüd ma mõistan: te tahate, et ma kirjutaksin sellest, mismoodi elu Rumeenias on, pärast ... pärast Euroopa Liidu liikmeks saamist! Sellest on küll juba paar aastat möödas, aga ma proovin hakkama saada!

LILY: Mitte ainult sellest. Aga ka täiesti tavaliste inimeste igapäevasest ellujäämisvõitlusest. Poliitilistest muutustest – ma olen kuulnud, et teie saamatud poliitikud on teie riigi majanduslikku olukorda ruineerimas.

EMIL: See on tõsi.

LILY: Seda juhtub praegu igal pool – – Näidend võiks ka Rumeenia ühiskonnast rääkida, sellest, kuidas noored enda olukorda ise näevad. Mida nad tunnevad, sügaval sisimas! Selle loo pead sa meile jutustama, Emil, seda me tahame teada! See valu, mida te ikka veel endaga kaasas kannate, kõik see allasurumine! Ma näen seda sinus, kui me siin räägime!

EMIL: Oh, tõesti? Mul on – – kahju.

LILY: Sa ei pea vabandama. Sa ei pea ennast muutma selleks, et mulle meeldida – sa ei pea ennast kellegi jaoks muutma. Lase kõik lihtsalt endast välja, lase kogu viha endast välja! (*Avastab, et see viha võiks mööbli rikkumiseni viia.*) Kirjutades! (*Paus.*) Sa oled nüüd vaba ... Piiride avanemine! Sul ei ole enam viisat vaja, et Euroopas ringi reisida. Sul pole enam isegi reisimiseks passi vaja!

EMIL: See on tõsi. Välja arvatud Inglismaal ja Šveitsis.

LILY: Ole lahke! Seda nimetan ma vabaduseks! Kuidas sa ennast nüüd tunnend?

EMIL: Hästi.

LILY: Just! Seda ma silmas pidasingi! 2004 aastal */ oli sul lõpuks ometi võimalik aastavahetust Viinis tähistada!

EMIL: */ Tegelikult küll 2006 lõpus.

LILY: Nii või teisiti! Kas see polnud suurepärane tunne? Kas see polnud ... vabastav? Kas pole tore praegu siin olla ja sellist vestlust pidada? See vabadus, teistes maades viibida, ja vastandina sellele kõik need hirmsad mälestused allasurumisest, mida sa endaga kaasas kannad. Otsene vastuolu! (*Paus.*) Oh, ma tean: sa võiksid kirjutada näidendi emigratsioonist. Sellest, kuidas noored rumeenlased nüüd majanduskriisi tõttu Hispaanias maasikaid korjavad. Või veel parem: mõrvadest Itaalias! See oleks ju põnev materjal.

EMIL: Te mõtlete, näidend mõrvadest Itaalias?

LILY: Mitte ainult sellest. Vaid tervest sellest „itaallased vihkavad rumeenlasi surmani, sest nood tapavad ja vägistavad nende naisi“ – teemast. Mis selle tüübi nimi oligi – selle mustlase – Romo – midagi seesugust. Sellest oli New York Timesis juttu, aga mul ei tule see praegu enam meelde. Sa tead küll, mida ma mõtlen. Rassistlikud klišeed rumeenia mustlaste kohta. Sellest võiks ühel päeval tõeline draama välja kasvada. Perfektne! Metsik ida! See juba meeldiks kunstilisele juhile!

EMIL: Küllap vist, aga ... Ma tahtsin tegelikult armastuslugu kirjutada. Muidugi pole raske poliitikast ja ühiskonnast kirjutada, aga armastusega ei saa kunagi eksida, kas pole?

LILY: Okei. Tema jääb Rumeeniasse. Temake läheb Itaaliasse, et Sitsiilias apelsine korjata. Aga juba varsti on ta sunnitud oma keha kohalikule maffiale müüma. Üks itaallane vägistab ta ära ja tema rumeenlasest armastatu peab Itaaliasse sõitma, et teda päästa. Tragöödia hargneb meie silme all lahti. Ühesõnaga tänapäevane „*West Side Story*“. Võiks ju isegi öelda: „*East Side Story*“?

EMIL: Aga ... kas see võiks ka toimuda minu kodulinnas?

LILY: Veel kaugemal idas, veel parem. Pole probleemi. Ma näen juba, kuhu sa tüürid. Üks poiss ja üks tüdruk – kes üksteist armastavad ja kes koos sinu kodulinnas elavad – tahavad Itaaliasse tööle minna. Koos! Aga sündmused kuhjuvad: nad peavad suuri ohvreid tooma, et saada ära minna. Võitlused mustlaste maffiaga, nende enda vanematega, prostitutsioon, mõrv ja tapmine. Okei. Okei. See juba oleks midagi. Romeo ja Julia muutuva Rumeenia taustal. See müüks. Realistlik sotsiaaldraama.

EMIL: Ma mõtlesin pigem teha ... üht näidendit unistustest. Kaks armastajat, kes suudavad suhelda ainult läbi muusika. Ja siis leiavad nad maagilise *Jukeboxi*, ja see *Jukebox* mängib nende unistusi ...

LILY: Nad igatsevad endale *Jukeboxi*, sest ühiskond on nende vastu nõnda karm ja nad ei saa ühelgi teisel viisil omavahel suhelda. Nad tunnevad ennast täiesti sissepiiratuna ... Aga, kas poleks parem, kui nad oleksid geid?

EMIL: Geid?

LILY: Ma tean, et rumeenlased vihkavad geisid. Geisid mõnitatakse. Surutakse alla. See on hea teema! Geid Rumeenias! Ja pealkiri: „Ei mingeid geisid Rumeenias“, idapoolne versioon näidendist „*Shopping and Fucking*“! Nad ju pannakse teie maal vangi, kas pole tõsi?

EMIL: Geid? Tegelikult mitte. Tähendab, mitte enam praegu ...

LILY: Mõttele nüüd kaasa, aita mind natukene! Rumeenia võiks väga hästi müüa, usu mind. Rumeenia võiks olla huvitav. Võib-olla mitte nii huvitav kui Serbia või Iraak – võib ju olla – aga sellegipoolest ... Kuidas teil sõnavabadusega lood on?

EMIL: Mis sellega on?

LILY: Kas teil on sõnavabadus?

EMIL: Minu arust küll. Seaduses sätestatud. Muidugi on see süsteem üsna silmakirjalik, üheski suures teatris ei saaks kunagi laval „sitt“ öelda */ , ilma et seda tsenseeritaks.

LILY (*haarab sõnasabast*): */ Jäänuk teie kommunistlikust minevikust! Lugu kommunismist. See võiks sobida: noored kunstnikud, kes on alla surutud infotsensuuri poolt.

EMIL: Saan aru ... ja kuidas see *Jukeboxi*-lugu sinna sisse sobida võiks?

LILY: Absurdielementidega tükk Bukaresti subkultuuridest! Ma olen kuulnud, et sa oled peaaegu et põrandaalune legend? *Underground, punk, Jukebox*. Vasakpoolne autonoomia!

EMIL: Sellest olen ma juba varem kirjutanud. Nüüd tahaksin ma midagi teistsugust teha ... midagi helgemat. Võib-olla isegi natuke sürrealistlikku.

LILY: Põrgusse sürrealism. Okei, võib-olla me oleme valel teel. Rumeenia ... Rumeenia ... Hmm. Iluvõimlemine? Rahvuskoondist ähvardab oht jääda ilma oma treeningsaalist. Kes mõtleb veel Nadia Comanecist? Lõbus 10-minutiline tükk muusikalise taustaga.

EMIL: Mul pole spordist vähimatki aimu.

LILY: Ceaucescu vampiirina, kes külastab üht rumeenia perekonda! Kah lõbus 10-minutiline tükk muusikaga.

EMIL: See on juba olemas.

LILY: Uusversioon Caryl Churchili „*Mad Forestist*“, 20 aastat pärast kommunismi hukku.

EMIL: Aga see näidend on täielik jamps.

LILY: Võib-olla ühe rumeenia perekonna draama?

EMIL: Rumeenia perekond? Mida te täpselt „rumeenia perekonna“ all silmas peate?

LILY: Nojah, perekond, kes elab Rumeenias. Sa ju oled Rumeeniast päris, kas pole?
(*Paus.*)

Mul on tunne, et nii see ei lähe. Mul on vaja midagi, milles meie publik selle Rumeenia ära tunneks, mida nad nendest uutest rumeenia filmidest tunnevad. Nad tahavad teada, missugune Rumeenia TÕELISELT on. Vaesus, korrupsioon, prostitutsioon, hüljatud lapsed, lõhkiläinud pered, ultra-ortodoksne kirik! Sa ei ole gei, sa pole mustanahaline, sa pole juut, sa pole moslem, sa pole sõjaveteran. Kuidas kuradi moodi pean ma sinuga töötama!??

(Annoteeris Birk Rohelend.)

MICHAEL WYNNE „Abiklooster“ (*The Priory*, 2009)

(ka „Vana klooster“, lihtsalt „Klooster“)

3N+4M

Näidend pälvis 2010. aastal Olivier preemia parima komöödia eest.

KOKKUVÕTE:

Üksildases kohas asuv endine abiklooster ja munkade eluase on tänapäeval kohandatud elitaarseks pidude ja väljasõitude paigaks. Majast õhkub vanaaegsust, salapära, üksildust, kummituslikkust. Mõned külalised – ei teagi, kas meelega või süüdimatult – suurendavad seda tunnet oma õuduslugudega ja tõestisündinud röövimislugudega. Üks või teine külaline näeb aeg-ajalt akende taga musta kapuutsiga kogu, uksele koputatakse, kuid avades pole seal kedagi ... Ühtaegu nii kõhe kui ka naljakas.

Kate on selle koha üürinud aastavahetuseks ja kutsunud külla mõned vanad (üli)kooliaegsed sõbrad. Ta vihkab tavalist vana-aastaõhtu hüsteeriat ja loodab, et uus aasta ei saa tulla halvem eelmisest, mis oli niigi väga halb. Kate loodab, et vaikne, rahulik, kärast ja melust eemal olev koht pakub kõigile vastavat meeleolu, et kõik tahavad korra „kõrvale astuda“, et just vanade, ammu omavahel tuttavate inimeste keskel olek pakub nii talle kui ka kõigile teistele soojust ja turvatunnet.

Kutsutud sõprade hulgas on üks gei, kellele mõned teised seda kogu aeg nina alla hõõruvad ning kellele tuleb salaja järele tema (interneti jututoas leitud) peaaegu alaealine kaaslane; abielupaar, kellest oli kutsutud ainult mees, aga tuleb ka naine – nad on lootnud lõõgastavale aastavahetusele ilma lasteta, kuid ei suuda üheks õhtukski summutada oma laguneva abielu pinget, mis hõõgub nagu tuli tuha all ja lahvatab konfliktiks esimesel võimalusel; paar pidurdamatut peolooma (jäävad tulemata); võltsoptimistlik, lakkamatult elukaaslasest vahetav mees oma järjekordse (eile kohatud) naiivitarist kihlatuga. Külalised kutsunud Kate'il endal on selja taga raske aasta: lahkumine elukaaslasest, nurisünnitus ja ema surm. Kõik inimesed selles seltskonnas on 30ndates aastates ja väliselt edukad, nende hulgas on arhitekt, näitleja, ajakirjanik, reisikirjanik ... Töö, karjäär on nende elu kese, õnnestunud püsivaid lähisuhteid pole kellelgi. Õhtu jooksul selgub aga, et karjäärimüüdidki pole päris tōsi: näitleja teeb viimasel ajal peamiselt vaid

kohvireklaame ja arhitekt vastutab uue pilvelõhkuja ehitusel ainult ukse käepidemete ja wc-de sisustuse eest ...

Sõpradele on teatatud, et tuleb rahulik õhtu – ei mingeid narkootikume, ei mingit liigset joomist (mis nende seltskonnas muidu tavaline). Ometi läheb kõik käest ära, nii joomise ja narkootikumide kui ka vanade arvete (vanade armumiste ja lahkuminekute) klaarimise, praegu käsil oleva elu sasipundarde esiletuleku mõttes. Keegi ei suuda oma stressi isegi üheks õhtuks maha raputada. Suhtepinged lähevad nii talumatuks, et üks külalistest üritab enesetappu.

Linnamelu närvilisusega harjunud inimesed ei tule toime rahu ja vaikusega, enesega silmitsi seismisega. Nende elu edukuse ja aktiivsuse sügavat näilisust, enesepettust, et ollakse väga seotud ja aktiivne, kujutab hästi ühe külalise kiindumus oma iPod-i ja tema emotsionaalne kokkuvarisemine, kui see riist elektrikatkestuse ajal kukub ja puruneb.

Näidendi peateema on üksindus. Miski ei suuda seda ületada – kiiresti vahelduvad elukaaslased, karjäär, narkootikumid, isegi lapsed – lähedasi suhteid luua ei osata. Kate räägib, kuidas ta sattus jõuluõhtul üksi jalutades kirikusse ja koges seal kokkukuuluvustunnet – midagi, millest tal nii väga on puudu olnud.

HINNANG:

Alguse komöödialikkus hajub teise vaatuse nukrate ja traagilistegi toonide kõrval. Näidendi lõpuni lugenud, tekitab isegi hämmastust, et seda premeeriti parima komöödiana – nii nukker on selle õnnetu vana-aastaõhtu finaali. Inglise arvustused kiitsid lavastusest kirjutades siiski väga ka komöödialikku alget.

Eks kinnitus tänapäeva karjääriinimeste emotsionaalsest üksindusest ja suhete pidetusest on ühelt poolt ju alati puudutav ja aktuaalne, teisalt aga ka pisut klišeelik. Näidendi tugevuseks on kindlasti see, kui hästi, pingsalt ja hoogsalt ta on kirjutatud. Ja tihedalt: tegelased on loodud mõne tabava võttega, kuskil ei lähe lobisemiseks.

KATKEND:

KATE: Kogu elu on mulle võõraste lastega pinda käidud. Arvasin, et nüüd tuleb selles väike vahe. Kõigil mu sõbrannadel peale Mini ja Lou, keda ma ka nüüd vihkan, on lapsed, ja ainult sellest nad räägivadki.

DANIEL: Võibolla sa peaksid endale ka mõned muretsema.

KATE: Võibolla, ja võibolla mitte. Olen sellega leppinud. Elus on teisigi asju, mis võivad rõõmu pakkuda, peab olema. Minust ei saa sellist segaseks läinud naist, kellele kolmekümnendate eluaastate lõpus saab lapse muretsemisest kinnisidee.

DANIEL: Ma olen ka ise sellest mõelnud.

KATE: Ei!

DANIEL: Isegi mina tunnen seda survet. Kas kuuluda klubisse, ülejäänud ühiskonda, või tunda end välja jäetuna? Kui töö juures peab keegi õhtul kauemaks jääma, siis küsitakse kõigilt ja kõik emad ja isegi isad ütlevad, et nemad küll ei saa, ja siis jõuab järg minuni ning alati lõpeb see nii, et „Daniel saab jääda.“ Nagu minu elu oleks tühjem. Nagu see oleks vähem tähtis, mida mina kavatsesin teha. „Sa lähed nagunii ju sõpradega välja või kinno.“

KATE: See on nende mure, mitte sinu.

DANIEL: Aga kas mu elu on kümne, kahekümne aasta pärast samasugune? Ainult rohkem nodi? Kallimad puhkusereisid? Rohkem tööd?

KATE: Elu võib olla milline tahes, nii nagu sa ise ta teed.

DANIEL: Me võiksime ...

KATE: Ära ole rumal.

DANIEL: Miks mitte seda võimalust arutada?

KATE: Ei.

DANIEL: Minu meelest saaks meist toredad vanemad. Lapsed tuleks väga võluvad.

Kate vaatab talle otsa. Selge ei.

DANIEL: Okei. Ma ei pea last tegema ainult sellepärast, et ma saaksin sellega hakkama. Ja Graham ütles, et kadedusest jagusaamine ei tähenda seda, et lähed ja muretsed endale sedasama, mis teistel on.

KATE: Võta koer.

Rebecca tuleb tagasi, omaette naerdes.

REBECCA: Tuli meelde, mis Clemmie ükspäev ütles ... *(Kate teeb häält, mis kõlab nagu „kuss“.)* Mis see oli?

KATE: Ei midagi.

REBECCA: Ei, sa ütlesid „kuss“, kui ma oma tütrest rääkisin.

KATE: Kas tõesti. Ükskõik.

REBECCA: Ei ole ükskõik. Kui madal. Kas ma olen sulle tüütu?

KATE: Ei, ei, unustame selle.

REBECCA: Ma nägin, kuidas te omavahel pilke vahetasite.

DANIEL: Mida?

REBECCA: Pööritasite silmi. Teie meelest olen ma tüütu, sest mul on lapsed.

DANIEL: Ei ole.

REBECCA: Ma pole idioot. Ma saan aru, mis siin toimub.

DANIEL: Siin ei toimu midagi.

KATE: No võibolla ... Kui sa tulid, siis sa ütlesid, et ei kavatse olla üks neist, kes lakkamatult oma lastest räägivad, ja nüüd ...

Laura tuleb tagasi, ta on kostüümide hulgast igasugu asju leidnud ja endale terve kuhja igasugu aksessuaare külge ladunud. Ta on pudel käes.

LAURA: Kuidas tundub?

DANIEL: Tore. Kena.

Paus.

REBECCA: Miks te ei taha teiste inimeste lastest rääkida?

KATE: Unustame selle nüüd.

DANIEL: Jah.

REBECCA: Nad on kõige väärtuslikumad asjad maailmas.

KATE: Kindlasti on, kuid nad pole siin, nii et ...

LAURA: Mis toimub?

REBECCA: Miks ma ei võiks neist rääkida? Ma olen nende üle nii uhke, nad on kõige tähtsamad asjad minu elus.

KATE: Me teame.

DANIEL: Minu arust see muutub ...

REBECCA: Mis on tähtsam kui su lapsed? Miks te nende suhtes nii põlglikud olete?

KATE: Ma ei ole põlglik. Ma lihtsalt arvan, et on ka teisi vestlustemasid.

REBECCA: Nagu näiteks? Millest me peaksime rääkima?

KATE: Millest iganes. Kui ma kogu aeg räägiksin ... oma uutest kingadest, siis kindlasti oleks sul sellest varsti kõrini.

LAURA: On vana-aastaõhtu!

REBECCA: Sa ei saa last kingadega võrrelda.

KATE: Ma ei mõelnud seda.

LAURA: Palun ärge vaielge.

REBECCA: Sa lihtsalt ei mõista. Muidugi.

DANIEL: Nüüd aitab.

REBECCA: Me räägime lastest, mitte mingist asjast, mida selverist osta saab.

KATE: Ma ei ...

REBECCA: Nad ei ole mingid lisatarvikud või tarbeesemed.

LAURA: Me võiks midagi mängida?

REBECCA: Ma arvan, et kui su elus muud polegi, siis millest sa üldse võiksidki rääkida.

KATE: Kas sa lõpetaksid.

REBECCA: Me räägime millestki, mida ei saa osta ükskõik kui suure raha eest.

KATE: No see ei ole päris tõsi.

REBECCA: Mida?

KATE: Minu meelest tegid sa kehavälise viljastamise. Kas sa selle eest ei maksnud?

DANIEL: Kate!

REBECCA: Ma ei mõista, mis kuradi pärast ma siia tulin.

KATE: Mina ka mitte.

LAURA: Mis te kaklete!

DANIEL: Minu meelest peaks me kõik nüüd maha rahunema.

REBECCA: Mul on sust kahju. Tõesti. Sest sul ei ole lapsi ja tõenäoliselt sa ei saa ka kunagi. Sa ei mõista mitte iialgi, kuidas ma oma lapsi armastan. Ja kuidas nemad mind armastavad. Seda ei saa millegagi võrrelda. Parim, mis minuga juhtunud on. Võib-olla sa ei oleks pidanud tookord ammu Carli last ära kaotama. Siis sa oleksid mõistnud. Kui vana ta – poiss, tüdruk? – oleks praegu olnud? Kuusteist? Teismeline.

Kate vaikib oimetult. Paus. Ben ja Carl tulevad sisse.

CARL: Mis lärm see on?

LAURA: Ben, palu neil lõpetada. Nad vaidlevad. Ma ei tea, miks nad vaidlevad.

BEN: Ma vajan värsket õhku.

Ben läheb välisukse juurde ja avab selle. Laura läheb tema juurde.

LAURA: Palun, Ben, palun ...

BEN: Pagan küll, mis sa nüüd jälle virised?

LAURA: Laps?

BEN: Siin olles oled sa kogu aeg ainult virisenud, äganud ja nutnud. Ma ei tea, mis kuradi pärast ma su üldse kaasa võtsin.

Laura ei tea, mida teha. Ta pöörab ümber ja jookseb uksest välja ning kaob pimedusse.

(Annoteeris Ene Paaver.)

KRISTIĀNA ŠTRĀLE “Põhjaneitsid jahivad meest” (Kā ziemeļmeitas brauca puisī lūkoties”, 2006)

Komöödia 2 vaatuses

8N + 1M

TEGELASED: Janis, Beatrice, Irma, Maria, Triine, Felicita, Natalia, Kohvikutüdruk, Ajakirjanikuneiu, määramata sooga tegelane: 1 kass

TEGEVUSAEG: Tänapäev (tulenevalt näidendi kirjutamise ajast)

TEGEVUSKOHT: Riia või mingi muu ülikoolilinn (mingi kohvik ja peategelase korter)

TUNNUSTUSED: Läti 2008.a näidendivõistluse ergutuspreemia

KOKKUVÕTE:

Janis on oma kursuse ainuke meeshing. Ühel kenal päeval avastavad kenad kursuseõed, et Jānis on internetti üles riputanud kuulutuse: ta korraldab pulmakonkursi – kes pakub parema pulmaidee, selle võtabki naiseks! Kuršaõed saavad üksteise järel Janise juurde, pakkudes igaüks talle oma „visiooni“ tulevasest pulmast. Janis teeb kõik ideed maha, kuid neid on samuti visad: muudavad oma pakkumisi atraktiivsemateks ning üritavad erineval viisil oma konkurentidest lahti saada. Ning kerima hakkavad neidude poolt organiseeritud intriigid. Janis ei suuda kuidagi otsustada, keda eelistada: konservatiivset Maria’t, praktilist Irma’t, rahvalikke tavasid austavat Triine’t, eelarvamustest vaba Felicita’t, Natalia’t, kes pakub vastastikku kasulikku tehingut ehk hoopis romantilist ja loojanatuuriga Beatrice’t? Lõpuks teeb „peigmees” siiski valiku ...

HINNANG:

Normaalne tudengi/noortekomöödia – ehk seepärast on ka Läti kooliteatrid/tudengiteatrid nimetatud lugu päris agaralt lavastanud ... Komöödiažanr võimaldab uskuda ka seda, mis meile tänases igapäevaelus juba nii igavana ja arhailisena tundub – et on olemas veel mingid „pulmafriigid”, kes vaevad

end sellega, kuidas „kvaliteetseid” pulmi pidada – kas tõesti on ka sellised veel olemas?! ... Teatrile hea võimalus 8 näitlejatari rakendamiseks.

KATKEND:

1. pilt

Kohvik, ühe laua taga istuvad Beatrise ja Maria, sealsamas läheduses ka Kohvikutüdruk.

BEATRICE (*kohvikutüdrukule*): Mulle, palun, see kokteil, see on midagi täiesti uut ... (*Mariale*) Ja mida sulle?

MARIA: Teed.

BEATRICE: Millega?

MARIA: Niisama, ei millegiga.

BEATRICE: Sa ei taha tõesti midagi rohkem? Võta midagi kihvti, näe (*näitab menüüd*), seda, või seda siin ...

MARIA: Eei, las olla tee.

BEATRICE (*kohvikutüdrukule*): Ja üks tee. (*Kohvikutüdruk lahkub*). No, räägi, kuidas läheb, terve suve pole näinud!

MARIA: Läheb kah. Olin kodus, õmblesin üht-teist ja ...

BEATRICE: Lastele kaasavara või?

MARIA: Eei, mis ... Ma ei ole ju abielus.

BEATRICE: Küll ma juba tean. Profülaktika mõttes! (*Naerab.*) Käisin Mehhikos, Rootsile tegime ratastega tiiru peale! Vaaau! Ja Prantsusmaal käisin ka pöidlaküüdiga ära. Lõppäge! Näe, võtsin pildid ka kaasa. (*Võtab need välja, näitab Mariale ja kommenteerib.*) Eu, kas sa tead, mida meie Janis kokku keeras!

MARIA: Mida siis?

BEATRICE: Surfisin eile netis ja nägin üht jöle intrigeerivat kuulutust ... Printisin välja kah ... (*Võtab paberilehe välja.*) Vaata! „Otsin naist. Kuulutan avatuks naistekonkursi: võtan naiseks selle, kes pakub kõige ägedama pulmaidee!“ Ja tead, kes kirjutab? Meie kursa Janka! (*Kohvikutüdruk toob joogid, jääb tähelepanelikult Beatriset kuulama.*) Noh, kuidas sulle see kõik meeldib? Näe, õige mul kange prints väljas. Aga idee on kihvt. Mina igatahes katsetan! (*Kohvikutüdruk eemaldub.*)

MARIA: Kas ta siis ei käinud ühe tüdrukuga?

BEATRICE: Ei tea kellega? Me oleme juba kolmandat aastat ühel kursal. Oled sa üldse näinud, et ta kellegiga semmiks?

MARIA: Kogu aeg ju seab kellegi ümber.

BEATRICE: Ah, ei ole midagi. Ühega flirdib, teisega ... Ja ongi kõik! Meil on ju üksainus naistepunt, Janis pealegi ainuke kutt. Ja ise veel räägib, et kõik plikad on nii ägedad, niiii ägedad. Janis ei suuda valida!

MARIA: Ja sa tahad tõesti proovida? Äkki ta teeb lihtsalt pulli?

BEATRICE: Tehku, mina teen ka ainult pulli. Vot, tuleb äge lugu. On mida penskaripõlves meenutada!

MARIA: Aga kui polegi nali? Lähedki mehele või?

BEATRICE: Jaaaa! Olen vaba nagu liblikas (...). Kuule, äkki tahad ka kampa lüüa? Konkurents peab ka olema, muidu pole huvitav.

MARIA: Eeei, ma ei tea ... Mida ma seal teen ...

BEATRICE: Mõtleks? Mida sa kaotad? Niigi oled üksik plika, aga see on reaalne võimalus. Tead, mul on sulle üks ettepanek. Kui sina võidad, las siis jäädagi nii, kui mina võidan, annan oma meheleminekuõiguse sulle! Küll ma endale teise leian. Jants ei ole üldse minu maitse, proovin lihtsalt sportlikust huvist.

MARIA: Aga mind ta ju ei taha!

BEATRICE: Kust sa tead? Ära ütle ühti! Oled ju kena, tark, oskad süüa teha.

MARIA: Ega ma ainuke selline ole.

BEATRICE: Aga meie teeme kambaka ja teeme platsi puhtaks! Noh, teeme ära?

MARIA: Hästi, olgu nii.

BEATRICE *(kutsus Kohvikutüdruku ja mõlemad maksavad):* Läki! *(Beatrise trükitud kuulutus jääb lauale. Kohvikutüdruk jääb seda uurima ning paneb pärast endale taskusse).*

2. pilt

Janis naudib oma toas üksinduses rahu ja vaikust. Kõlab uksekell, ta läheb ust avama.

JANIS: Hei, astu edasi!

(Siseneb Triine kassiga. Viskab õhku lillekimbu, mille ise kinni püüab.)

TRIINE: Hurraa! Püüdsin pruudikimbu kinni! Vot nii, Janis! Võta mind sülle!

Janis: Mispärast?

TRIINE: Võta mind sülle ja kannal! Siis ütlen! *(Janis üritab kanda.)* Peigmees peab pruuti süles kandma – kui mitu sammu sillal kannab, nii palju aastaid elatakse koos!

(Triine on raskevõitu ja süleskandmisest ei tule midagi välja.)

JANIS: Oota! Mis pagana pruut, mis ühistest aastast sa jahud? Mis lahti?

TRIINE: See, mida sa ise tahtsid!

JANIS: Triine, sa ajad midagi segi.

TRIINE: Kuidas, ise ju korraldad kõige ägedama pulmaidee konkursi!

JANIS: Mis pagana konkurss?

TRIINE *(võtab paberilehe välja)*: Näe, printisin välja. Kui sa oled juba ära unustanud ... „Otsin naist. Kuulutan avatuks naistekonkursi: võtan naiseks selle, kes pakub kõige ägedama pulmaidee!“ Lugesin su kuulutuse läbi, ega ma ennast näitamata jäta ...

JANIS *(vaatab paberilehte)*: Nojaa, selge... (..)

TRIINE: Noh, mis sa kostad?

JANIS: Ma ei jõua sind tassidagi, ei paista neid ühiseid aastaid kuskilt ...

TRIINE: Nojaa siis! Teed pulmadeni trenni. Mine jõusaali. Kui sa ei saa, hakkan kaalujälgijaks.

JANIS: Sa võiks mind ise kanda ...

TRIINE: Noo ei, ma lähen ju võimlema, et saledamaks võtta. Sillast tuleb ju üle saada. Üle selle silla, mis sümboliseerib meie elus toimuvaid muutusi, võib ainult sellise pulmaga üle saada, kui kõik kombes on täidetud *(Võtab taskust kaks paberilehte, annab ühe Janisele.)* Säh, kirjuta siia oma halvad iseloomuomadused, mina kirjutan omad ja siis põletame need lehed ära! Vot, milline komme.

JANIS: Ära jama, ei hakka ma siin korteris midagi põletama!

TRIINE: Kuss, oota ...! *(Leiab Janise korterist taldriku, paneb selle maha ja katab tekiga kinni.)* Võta mind uuest sülle!

JANIS: Noo ei!

TRIINE: Sa pead tegema vaid ühe sammu. Võta mind kätele ja ühe jalaga astu taldriku peale! Kui palju kilde tuleb, nii palju saame lapsi!

JANIS: Jobu, see on mu ainuke taldrik! *(Paneb selle oma kohale tagasi.)* Kas sa ei saa aru, et need on täiesti mõttetus kombes! See on ju täielik jama – uskuda seda, et kogu selle värgiga saab õnnelikult pulmad teha ...

TRIINE: Aga kuidas teisiti? Olen olnud pulmaema nii paljudes pulmades, et tean kõiki pulmakombeid. Ja kõik paarid elavad senini koos!

JANIS: Ja nüüd tahad omaenda pulmas ennast ise ka paari panna?

TRIINE: Noo Jaaanis ...

JANIS: Seeeee on ju iiiigav ...Tahan midagi ägedat! Ja milleks see totakas pulmajama – et pärast pulmas igavusest haigutada? Ise käid ühest pulmast teise, ja igal pool on ühteviisi. Ja kas need ongi üldse läti kombes ...? Kõik need sillal süleskandmised ... Kõrini! Eeeeeee, mida su ... Vaata kassi! Kuradi kass, keerate kogu mu elamise segi!

(Mõlemad üritavad kassi kinni püüda.)

TRIINE: Hea küll, tänaseks aitab. Aga küll ma mõtlen veel midagi välja! Ja sina pane ka pea tööle!

JANIS: Olgu, olgu ... Küta!

TRIINE: Näägemiiiiiseeeniiiiiii!

(Lahkub koos kassiga.)

(Annoteeris Hannes Korjus.)